



DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Katowice, dnia 29 lutego 2024 r.

Poz. 1643

UCHWAŁA NR LIV/506/2024 RADY MIEJSKIEJ W SIEWIERZU

z dnia 25 stycznia 2024 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami w Gminie Siewierz na lata 2024-2027

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) w związku z art. 87 ust. 1, ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm.), po uzyskaniu pozytywnej opinii Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach:

Rada Miejska w Siewierzu uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami w Gminie Siewierz na lata 2024-2027 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Siewierz.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Przewodnicząca Rady Miejskiej w Siewierzu

mgr Barbara Bochenek

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr LIV/506/2024
Rady Miejskiej w Siewierzu
z dnia 25 stycznia 2024 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI W GMINIE SIEWIERZ na lata 2024-2027



I. Wprowadzenie

1. Rys historyczny Miasta i Gminy Siewierz

Siewierz należy do najstarszych grodów w Polsce, którego początki dokładnie nie zostały określone, nie zachowały się żadne dokumenty z tamtych czasów. Według historyków nazwa Siewierz może pochodzić od plemienia Siewierzan, które zamieszkiwało w dorzeczu Desny, dopływu Dniepru od III wieku. W VI wieku odłam Siewierzan wraz z Awarami powędrowali na zachód Europy, czego pozostałością ma być gród Siewierz nad Przemszą.

Pierwszą wzmiankę historyczną można odnaleźć w dokumencie legata papieskiego Idziego z 1125 r. w którym napisano, iż klasztor Benedyktów w Tyńcu pod Krakowem pobierał część opłat z targu i jatki w Siewierzu.

Dalszym dowodem istnienia grodu oraz jego funkcji w handlu śląsko-małopolskim jest fakt działalności w Siewierzu komory celnej, z której dochody pobierał konwent norbertanek z Rybnika w 1233 r.

W początkach swego istnienia Siewierz wchodził w skład kasztelanii bytomskiej, w granicach ziemi krakowskiej. W 1179 r. Kazimierz Sprawiedliwy podarował Siewierz wraz z Bytomiem i Oświęcimiem Mieszkowi Piłtonogiemu, księciu raciborskiemu.

W początkach XIII w. Siewierz był już siedzibą kasztelanii, a stare śląskie dokumenty wymieniają nazwiska pierwszych kasztelanów: Jakse i Wawrzyńca. Kasztelania siewierska była kasztelanią terytorialną co oznaczało, że na określonym terenie spełniała funkcje policyjno-sądowe i skarbowe. Kasztelania była wówczas podstawową jednostką podziału administracyjnego. W tym czasie gród siewierski położony był wokół kościoła św. Jana Chrzyciela, a więc na terenie obecnego cmentarza grzebalnego. Prawdopodobnie w 1241 r. po spaleniu grodu przez Tatarów, osadę przeniesiono w dolinę Czarnej Przemszy, chronioną rzeką i rozległymi bagnami.

W 1276 r. Siewierz otrzymał prawa miejskie, jednakże nie zachował się dokument lokacyjny. W czasie rozbicia dzielnicowego Siewierz był miejscem znanych bitew. W 1289 r. wojska Władysława Łokietka rozbiły wojska książąt śląskich w walce o tron krakowski.

Odrębność terytorialną ziemi siewierskiej po raz pierwszy stwierdzono w dokumencie z 1266 r., wspominającym o „districtus severiensis”. Po śmierci księcia opolskiego Władysława w 1281 r.

dystrykt siewierski przeszedł we władanie Kazimierza I Bytomsko-Kozielskiego. Do 1337 r. dystrykt siewierski pozostawał we władaniu książąt bytomskich, którzy w tym właśnie roku sprzedali go Kazimierzowi księciu cieszyńskiemu.

Nazwy „księstwo siewierskie” użyto po raz pierwszy w 1341 r. Ponieważ księstwa bytomskie i cieszyńskie stanowiły lenna czeskie, przeto także ziemia siewierska ciążyła ku Czechom. Książę cieszyński Waclaw, nie mając potomstwa i popadłszy w kłopoty finansowe, sprzedał księstwo siewierskie biskupowi krakowskiemu Zbigniewowi Oleśnickiemu w dniu 30 grudnia 1443 r. Umowa kupna i sprzedaży wymienia miasta: Czeladź, Kozięłowy i Siewierz oraz wioski: Gołuchowice, Łagiszę, Wojkowice Komorne, Rzeniszów, Nową Wieś, Strzyżowice, Sączów, Myszkowice, Tąpkowice, Wojkowice Kościelne, Dąbie, Rogoźnik, Twardowice, Sadowie, Winowno, Będusz, Żelistawice, Bobrowniki, Grodziec i Ożarowice. Księstwo posiadało powierzchnię 607 km².

Ziemia siewierska stała się udziałnym księstwem, pozostającym we władaniu biskupów krakowskich. Od 1486 r. biskup krakowski Jan Rzeszowski zaczął używać tytułu księcia siewierskiego, tytuł ten przetrwał aż do śmierci biskupa Feliksa Turskiego w 1800 r.

Biskup krakowski jako książę siewierski kumulował w swym ręku władzę ustawodawczą i sędziowską, wydawał statuty oraz przywileje dla poszczególnych stanów księstwa, a zwłaszcza dla szlachty. Od 1474 r. biskupi nadawali również szlachectwo, a otrzymali je w XVIII w. m.in. Michał i Kazimierz Bontaniowie, Benedykt Eminowicz i Wojciech Dziembowski.

Księstwo Siewierskie miało znaczną samodzielność. Posiadało własne wojsko, w którym obowiązkowo służyła miejscowa szlachta. Znany jest przypadek, kiedy to wojska księstwa - za czasów biskupa Gembickiego - przekroczyły granice Korony i stłumiły na Podhalu powstanie Kostki Napierskiego.

Siewierz jako stolica Księstwa, siedziba sądów i centrum handlowe, był w XVII w. miastem znacznym. Placem centralnym miasta był czworokątny rynek, zwany wielkim. Z rynku wychodziły trzy ulice: Bytomska, Kozięłowska i Krakowska, a od strony północnej plac targowy. W centrum rynku stał murowany, dwupiętrowy ratusz, wybudowany na podstawie przywileju z 1523 r.

Miasto i mieszczenie otrzymali wiele przywilejów od biskupów krakowskich. Przywileje te obejmowały preferencje w handlu, zwolnienia od opłat w okresie klęsk żywiołowych, ułatwienia dla rzemiosła oraz nadania gruntów rolnych i leśnych. Siewierz wraz z okolicą był poważnym ośrodkiem

przemysłowym. Od XIII do XIV wieku kopano tu i wytapiano srebro i ołów. W wiekach od XV do XVIII działały liczne kuźnie żelaza, bazujące na lokalnych zasobach rud żelaza.

W początkach XVII w. przebywał w Siewierzu znany kuźnik Walenty Roździeński, pisząc tu słynny poemat „Officina ferraria”. Potęgą gospodarczą miasta opierała się na korzystnym położeniu geograficznym - na skrzyżowaniu licznych szlaków handlowych. Komory celne: siewierska, będzińska i koziegłowska obsługiwały szlak śląsko-ruski, który odgrywał najpoważniejszą rolę w handlu lądowym szlacheckiej Rzeczypospolitej.

Panowanie biskupów krakowskich jako książąt siewierskich oraz niezależność terytorialna księstwa zakończyły się w czasie obrad Sejmu Wielkiego. Na podstawie ustaw z 1790 i 1791 r. księstwo zostało włączone do Korony, jako osobna jednostka terytorialna w województwie krakowskim. Zaprowadzone zostały porządki skarbowe i sędownicze według zasad, obowiązujących w Koronie. Król Stanisław August specjalnym aktem z dnia 27 kwietnia 1792 r. potwierdził przywileje, nadane miastu przez biskupów krakowskich oraz nadał miastu nowy herb.

Po III rozbiorze Polski ziemia siewierska została zagarnięta przez Prusaków i włączona do Prus, jako tzw. Nowy Śląsk. Siewierz został wówczas miastem powiatowym. Po zajęciu Siewierza przez wojska francuskie w 1807 r., Napoleon Bonaparte reaktywował Księstwo Siewierskie i nadał je marszałkowi Lannes księciu de Montebello. Po upadku Napoleona ziemia siewierska została zajęta przez wojska rosyjskie, a księstwo zlikwidowano. Odtąd, aż do 1914 r. Siewierz znajdował się pod zaborem rosyjskim.

W II połowie XIX w., na skutek braku kolei i przemysłu, można zaobserwować stopniowy upadek ekonomiczny miasta, a tym samym pozycji w regionie. Po powstaniu styczniowym, w którym Siewierz brał udział, nastąpił upadek miasta.

W wyniku reformy administracyjnej przeprowadzonej przez władze carskie, Siewierz utracił prawa miejskie. Nie jest nawet znana dokładnie siedziba gminy, która do 1890 r. znajdowała się w pobliskim Sulikowie. Odzyskanie niepodległości w 1918 r. ożywiło nieco prowincjonalny Siewierz. Zbudowano szkołę powszechną, sanatorium, Dom Ludowy oraz kopalnię galmanu „Wiktor Emanuel”. W 1930 r. odsłonięto pomnik Siewierzan, poległych w walce o niepodległość. W okresie międzywojennym Siewierz wraz z całym powiatem zawierciańskim, powstałym w 1827 r. należał do woj. kieleckiego.

W czasie II wojny światowej miasto znalazło się w granicach Rzeszy, poniosło też znaczne straty - zginęło około 300 mieszkańców. W tym czasie Siewierz stał się siedzibą okręgu urzędowego, obejmującego gminy zbiorcze: Siewierz, Mierzęcice i Pińczyce.

Po zakończeniu wojny ziemia siewierska, wraz z całym powiatem zawierciańskim, została przyłączona do województwa śląsko-dąbrowskiego, a Siewierz zaczął powoli odzyskiwać dawną pozycję w regionie. W 1946 r. reaktywowano dekanat siewierski, w 1947 r. oddano do użytku Liceum Ogólnokształcące, a w 1962 r. przywrócono prawa miejskie i nadano miastu herb.

W ramach reorganizacji administracji terenowej, przeprowadzonej w 1973 r. i likwidacji gromad, do miasta i gminy przyłączono sąsiednie wsie: Brudzowice, Dziewki, Gołuchowice, Podwarpie, Wojkowice Kościelne, Kuźnicę Warężyńską i Trzebiesławice. W ten sposób, po 180 latach, nastąpiło zjednoczenie części ziemi siewierskiej.

W latach 70-tych XX wieku nastąpił dalszy rozwój miasta i siewierskiego przemysłu. Zbudowano nowoczesną Wytwórnię Gazów Technicznych „Polgaz” oraz trzy kopalnie dolomitów: „Siewierz”, „Podleśna” i „Nowa Wioska”. W latach tych Siewierz zastąpił w kraju z szeregu inicjatyw gospodarczych, zdobywając tytuły i nagrody w konkursach m.in. o tytuł „Mistrza Gospodarności”. Ze środków państwowych, własnych i nagród zbudowano wiele obiektów użyteczności publicznej, jak Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i przedszkole. Rozbudowano szkołę podstawową i budynek Urzędu Miasta i Gminy. Przebudowano rynek, zmodernizowano ulice i drogi, wykonano sieć wodociągową i hydrofornię.

Zmiany polityczne, jakie zaszły w kraju po 1989 r., nie zwolniły tempa rozwoju miasta i gminy. Zbudowano sieć gazową, rozbudowano sieć telefoniczną, wyremontowano zabytkowy budynek starej Gminy, uruchomiono także miejską komunikację autobusową. Siłami i środkami wiernych parafii św. Macieja Apostoła, wyremontowano siewierskie kościoły. W 1999 r. podjęto prace przy częściowej rekonstrukcji zamku biskupów krakowskich, finansowane z budżetu gminy. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku w znaczący sposób przyczyniło się do rozwoju całej wspólnoty samorządowej. Z wykorzystaniem funduszy unijnych zrealizowano szereg inwestycji w mieście i gminie, w tym kompleksowe prace restauracyjno-konserwatorskie na zamku siewierskim, dzięki którym powrócił na turystyczną mapę regionu. Aktualnie Gmina Siewierz jest przyjaznym miejscem do inwestowania oraz atrakcyjnym miejscem do życia w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

2. Gminny Program opieki nad zabytkami – określenie zakresu i celu opracowania

Na dziedzictwo kulturowe człowieka składają się dobra kultury i dobra natury. Ważną częścią składową tego dziedzictwa są zabytki, które należą do podstawowych dóbr, kształtujących tożsamość regionalną. Są nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia i aktywności. Zadbane, dobrze eksponowane zabytki stanowią wartość ekonomiczną, cenioną przez społeczeństwo.

Problematyka opieki nad zabytkami znajduje szerokie ujęcie w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą. Ustawodawca formułuje szereg celów do realizacji, a w tym:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw, sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Cytowana wyżej ustawa wprowadziła obowiązek sporządzenia przez samorząd gminnego programu opieki nad zabytkami, który powinien stanowić całościową i wieloletnią strategię ochrony

zabytków, znajdujących się na obszarze gminy. **Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Siewierz opiera się na założeniu, że władze samorządowe Gminy Siewierz chronią wszystkie zabytki, leżące w jej granicach, a w szczególności opiekują się zabytkami, będącymi własnością Gminy Siewierz.**

Głównym celem programu jest identyfikacja zabytków gminy, ocena stanu zachowania, sprecyzowanie celów polityki gminy wobec zabytków oraz ukierunkowanie działań, realizujących tę politykę.

Realizacja tych założeń powinna skutkować m.in. uporządkowaniem wiedzy na temat zabytków, wzmocnieniem identyfikacji mieszkańców z lokalną tradycją i zabytkami, wzrostem zaangażowania w proces zarządzania zabytkami, wypracowaniem nowych wzorców wychowawczych i edukacyjnych oraz wzmocnieniem tożsamości regionalnej.

Zostanie również stworzona podstawa do udokumentowanego i popartego pod względem formalnym ubiegania się o fundusze zewnętrzne wspierające działania Gminy, związane z opieką nad zabytkami. Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Siewierz na lata 2024-2027, po uzyskaniu pozytywnej opinii Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przedłożony Radzie Miejskiej w Siewierzu do przyjęcia w drodze stosownej uchwały. Po 2 latach obowiązywania programu, Burmistrz Miasta i Gminy Siewierz przedkłada Radzie Miejskiej sprawozdanie z jego realizacji.

II. Podstawy opracowania programu

1. Prawne podstawy opracowania

Główną podstawą prawną do sporządzenia Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Siewierz na lata 2024-2027 były następujące akty prawne:

- Konstytucja RP z dn. 2 kwietnia 1997 r.,
- ustawa z dn. 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r., poz. 40 z późn zm.),
- ustawa z dn. 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2022 r., poz. 385),
- ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.z 2017 r., poz. 1595),
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2023 r. poz. 977 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2023 r. poz. 682 z późn. zm),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r., poz. 56),

jak również dokumenty krajowe:

- założenia wynikające z Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.

Należy również wspomnieć o Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2018-2021 oraz dokumentach gminnych, które obejmują tematy związane z ochroną zabytków, a w tym:

- Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Siewierz na lata 2021-2027,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Siewierz, Ochrona wartości kulturowych,
- Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Siewierz,
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Siewierz,
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

2. Merytoryczne podstawy opracowania

Merytoryczną podstawę do sporządzenia Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Gminy Siewierz stanowiły Gminna Ewidencja Zabytków, Rejestr zabytków województwa śląskiego oraz lustracje w terenie. Rozpoznanie zasobu zabytków i innych obiektów historycznych na obszarze Miasta i Gminy Siewierz oraz zebrany materiał ikonograficzny, pozwoliły na kompleksowe

przeprowadzenie analizy stanu istniejącego i sformułowanie wniosków, mających służyć opiece nad zabytkami.

3. Gminna Ewidencja Zabytków

Podstawą sporządzenia gminnej ewidencji zabytków jest **ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 z późn. zm.)**. Gminna ewidencja zabytków powinna być bazą dla wszelkich działań w zakresie ochrony zabytków, toteż szczególnego znaczenia nabiera właściwe określenie zasobów zabytkowych, wskazanie obiektów o unikatowych cechach stylistycznych, wysokich wartościach architektonicznych i historycznych, a także świadczących o specyfice budownictwa regionalnego i lokalnej tożsamości kulturowej, której zachowanie leży w interesie gminy.

Zgodnie z art. 22 pkt. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do Rejestru zabytków;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków;
- zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zgodnie z: art. 39 ust. 3 i art. 67 ust. 3 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku - Prawo Budowlane (Dz. U. z 2023 r., poz. 682 z późn. zm.); art. 53 ust. 4 pkt 2 i art. 60 ust. 1 Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2023 r., poz. 977 z późn. zm.); art. 27 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm.); pozwolenie na budowę w stosunku do obiektów nie wpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków wydaje się po uzgodnieniu ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Katowicach. Na mocy porozumienia pomiędzy Wojewodą Śląskim, a Powiatem Będzińskim o powierzeniu Powiatowi Będzińskiemu niektórych zadań z zakresu sprawowanej ochrony zabytków, w/w pozwolenie wydaje się po uzgodnieniu z Powiatowym Konserwatorem Zabytków w Będzinie.

WYKAZ ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH

Poniżej prezentujemy spis obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków terenu województwa śląskiego znajdujących się na terenie Gminy Siewierz (stan na 28 września 2023 r.)

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

Nazwa	Adres	Nr i data wpisu do rejestru
Zespół kościoła parafialnego pw. św. Macieja; budynek kościoła, mur otaczający kościół oraz bramy	Siewierz Miasto ul. Kościuszki 12	A/749/2021 14.01.2021 B/390/2019 05.06.2019 B/340/2017 22.09.2017 778/67 17.06.1967 58/48 18.11.48
Układ urbanistyczny z centralnie położonym rynkiem i ulicami wybiegającymi z narożników, teren kościoła parafialnego, droga do zamku, plac strażacki	Siewierz miasto, Ograniczony ulicami: Kościuszki, Długosza, Ludową, Krakowską, Bytomską, Częstochowską	803/67 20.12.67
Kościół filialny pw. świętego Walentego. Granice ochrony obejmują najbliższe otoczenie (tj. działkę 5505) i wyposażenie wnętrza	Siewierz Miasto ul. Krakowska	A/757/2021 01.02.2021 B/389/2019 05.06.2019 779/67 17.06.67
Zamek (obecnie w ruinie). Granice ochrony obejmują całość obiektu w promieniu 100 m od linii fosy zamkowej.	Siewierz Miasto	777/67 17.06.67, 333/51 10.09.51
budynek mieszkalny - dworek (później przedszkole)	Siewierz Miasto, ul. Kościuszki 5	A/760/2021 05.02.2021 783/67 17.06.1967 375/53

		29.01.53
Budynek mieszkalny, (obiekt w ramach parceli budowlanej).	Siewierz, Miasto, Rynek 22	780/67 17.06.67
Kościół cmentarny pw. świętego Jana Chrzciciela, granice ochrony w ramach ogrodzenia.	Kuźnica Świętojańska, ulica Cmentarna	A/733/2020 13.11.2020 57/48 18.11.48 776/67 17.06.67
Budynek mieszkalny Podworski, granice ochrony obejmują najbliższe otoczenie	Sulików, Młyńska 21	799/67 17.06.67
Kościół parafialny pw. świętych Marcina i Doroty	Wojkowice Kościelne, ul. Dąbrowska	A/684/2020 03.08.2020 64/48 18.11.48 16/60 23.02.60
Kaplica grobowa, granice ochrony obejmują najbliższe otoczenie.	Żeliszawice	801/67 17.06.67

Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków:

Nazwa:	Adres:
Siewierz – Kuźnica Sulikowska	
Dom	Ul. Długa 7, 14, 28, 57, 67
Brudzowice	
Chałupa	Ul. Przykościelna 9, 11, 29
Gołuchowice	
Dom	Ul. Graniczna 30,68,81

Cmentarze zabytkowe:

- **Miejscowość:** Siewierz – Kuźnica Świętojańska
 - **Adres:** trasa Katowice – Warszawa DK-91,

- **Lokalizacja:** zdeterminowana wydarzeniami historycznymi przy kościółku cmentarnym pw. św. Jana Chrzciciela, ekspozycja pełna, na wzniesieniu przy trasie szybkiego ruchu;
- **Rodzaj cmentarza:** wyznaniowy, rzymsko-katolicki,
- **Architektura w obrębie cmentarza:** kościół cmentarny p.w. św. Jana Chrzciciela – cały teren ogrodzony murem z kamienia i piaskowca, częściowo otynkowany.
- **Miejscowość:** Siewierz – Wojkowice Kościelne
 - **Adres:** ul. Warszawska trasa Katowice-Warszawa,
 - **Rodzaj cmentarza:** wyznaniowy; rzymsko-katolicki,
 - **Architektura w obrębie cmentarza:** kaplica cmentarna

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Poniżej prezentujemy wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Siewierz:

Lp.	miejscowość	nr stanowiska na obszarze	nr stanowiska w miejscowości	materiały zabytkowe	kultura/chronologia	rodzaj stanowiska
Spis stanowisk na obszarze AZP 93-49						
1.	Brudzowice	1	1	a) odłupek	a) epoka kamienia	a) ślad osadnictwa
				b) fragmenty ceramiki	b) średniowiecze	b) osada
2.	Brudzowice	2	2	a) rylec	a) epoka kamienia	a) ślad osadnictwa
				b) fragmenty ceramiki	b) średniowiecze i nowożytność	b) osada

3.	Brudzowice	3	3	a) fragmenty ceramiki	a) wczesne średniowiecze X-XIII w.	a) ślad osadnictwa
				a) fragmenty ceramiki	b) średniowiecze	b) osada
4.	Dziewki	4	1	fragmenty ceramiki	średniowiecze	osada
5.	Nowa Wioska	5	1	fragmenty ceramiki	średniowiecze i nowożytność	osada
6.	Nowa Wioska	6	2	fragmenty ceramiki	średniowiecze i nowożytność	osada
7.	Siewierz	7	4	krzemienie	epoka kamienia, neolit	punkt osadniczy
8.	Siewierz	8	16	a) rylec	a) epoka kamienia	a) ślad osadnictwa
				b) fragmenty ceramiki	b) średniowiecze i nowożytność	b) osada
9.	Siewierz	9	17	fragmenty ceramiki	średniowiecze i nowożytność	osada
Spis stanowisk na obszarze AZP 93-50						
10.	Nowa Wioska	1	3	fragmenty ceramiki	wczesne średniowiecze X-XIII w., średniowiecze	osada
11.	Nowa Wioska	2	4	odłupek, fragmenty ceramiki	epoka kamienia	ślad osadnictwa

12.	Żeliszawice	3	1	fragmenty ceramiki	średniowiecze i nowożytność	osada
13.	Żeliszawice	4	2	fragmenty ceramiki	nowożytność	osada
14.	Leśniaki	5	1	fragmenty ceramiki	wczesne średniowiecze X-XIII w., średniowiecze	śląd osadnictwa
15.	Siewierz – Piwoń	12	18	fragmenty ceramiki	nowożytność	osada
16.	Siewierz	13	19	fragmenty ceramiki	nowożytność	osada
16. 1.	Siewierz	14	21	fragmenty ceramiki	XVII-XVIII w.	śląd osadnictwa
Spis stanowisk na obszarze AZP 94-49						
17.	Siewierz	7	2	a) ceramika, żelazne kółka, pierścionek , krzyżyk z brązu	a) wczesne średniowiecze XI-XII w.	a) grodzisko
				b) srebrne okucia, ceramika	b) średniowiecze	b) śląd osadnictwa
18.	Siewierz	8	5	krzemienie	mezolit	obozowisko
19.	Siewierz	9	6	a) krzemienie	a) epoka kamienia	a) punkt osadniczy
				b)	b) wczesne	b) punkt

				fragmenty ceramiki	średniowiecze	osadniczy
20.	Siewierz	10	11	fragmenty ceramiki	średniowiecze i nowożytność	osada
21.	Siewierz	11	12	a) fragmenty ceramiki	a) wczesne średniowiecze X-XIII w.	a) punkt osadniczy
				b) fragmenty ceramiki	b) średniowiecze	b) osada
22.	Siewierz	12	13	a) fragmenty ceramiki	a) wczesne średniowiecze X-XIII w.	a) ślad osadnictwa
				b) fragmenty ceramiki	b) średniowiecze	b) osada
23.	Siewierz	13	14	a) fragmenty ceramiki	a) wczesne średniowiecze	a) ślad osadnictwa
				b) fragmenty ceramiki	b) średniowiecze	b) osada
24.	Siewierz	14	15	a) fragmenty ceramiki	a) OWR – kultura przeworska	a) ślad osadnictwa
				b) fragmenty ceramiki	wczesne średniowiecze X-XIII w.,	b) osada

					średniowiecze	
25.	Tuliszów	22	1	fragmenty ceramiki	wczesne średniowiecze	osada
26	Tuliszów	23	2	a) krzemienie	a) epoka kamienia	a) ślad osadnictwa
				b) fragmenty ceramiki	b) średniowiecze	b) ślad osadnictwa
27.	Tuliszów	24	3	a) fragmenty ceramiki	a) pradziej	a) ślad osadnictwa
				b) fragmenty ceramiki	b) średniowiecze	b) ślad osadnictwa
Spis stanowiska na obszarze AZP 94-50						
28.	Siewierz	1	1	a) moneta	a) OWR	a) ślad osadnictwa
				b) fragmenty ceramiki, fragment naczyni, wyroby z żelaza	b) wczesne średniowiecze	b) ślad osadnictwa
				c) kości, monety	c) średniowiecze i nowożytność – do XVIII w.	c) zamek
29.	Siewierz	2	7	zgrzebło	epoka	ślad

					kamienia	osadnictwa
30.	Siewierz	3	8	odłupek retuszowa ny	epoka kamienia	śląd osadnictwa
31.	Siewierz	4	9	zgrzebło	epoka kamienia	śląd osadnictwa
32.	Siewierz	5	10	fragmenty ceramiki	XIII w.	punkt osadniczy
33.	Siewierz	7	2	a) fragmenty ceramiki	a) wczesne średniowiecze X-XIII w.	a) punkt osadniczy
				b) fragmenty ceramiki	b) średniowiecze	b) osada
34.	Siewierz	6	3	krzemienie	mezolit	obozowisko
35.	Gołuchowice	8	1	krzemienie	mezolit	obozowisko

Stanowiska archeologiczne znajdujące się na terenie Gminy Siewierz zostały oznaczone na mapie, stanowiącej załącznik nr 4 do niniejszego opracowania.

Sposób ochrony stanowisk archeologicznych

Należy postępować zgodnie z zasadami ochrony stanowisk archeologicznych zawartymi w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 z późn. zm.) oraz konwencjami ochrony dziedzictwa archeologicznego.

4. Opracowania tematyczne

W pracach nad Programem wykorzystano również opracowania i literaturę fachową, związaną z zabytkami i obiektami, wymagającymi ochrony ze względu na swoje walory historyczne i regionalne, a w tym m.in.:

- „Siewierz, Czeladź, Kozięłowy. Studia i materiały z dziejów Księstwa Siewierskiego” - praca zbiorowa pod red. F.Kiryka, Katowice 1994,
- „Zarys dziejów Parafii św. Macieja Apostoła w Siewierzu” - E.Softysik, Siewierz 2006,
- „Żeliszawice”. Zarys dziejów do 1864 r. - E.Softysik Siewierz, 2004 r.,
- „750 lecie nadania praw miejskich Siewierzowi” - A.Rok, H.Wysocki, Siewierz 2006,
- Zabytki Ziemi Siewierskiej t.I. – Kościół św.Jana Chrzciciela w Siewierzu - A.Rok, E.Softysik, 2007 r.,
- „Burdzowice 1357 i Dziewki 1426 w historii i opowieści” - E.Kocot, 2007 r.,
- „Siewierz. Dzieje zamku” - A.Rok, 2002 r.
- „Opis historyczny kościołów i zabytków w dekanatach: będzińskim, dąbrowskim, sączowskim i żareckim” – Ksiądz Jan Wiśniewski 1935 r.

5. Przyjęta terminologia

Dla właściwego zrozumienia problemów i zadań ujętych w programie, konieczne jest wprowadzenie i objaśnienie pojęć, związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami oraz obiektami o wartości historycznej. Pojęcia te definiuje ustawa, zgodnie z którą: zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej część lub zespół, które są dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym, ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań, mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych, umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,

- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków do:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Należy przy tym zaznaczyć, że zgodnie z cyt. wyżej ustawą, zabytki podlegają ochronie i opiece bez względu na stan ich zachowania.

Na potrzeby niniejszego opracowania wprowadzono również pojęcie: obiekt o wartości historycznej, pod którym należy rozumieć budowlę świecką lub sakralną, zbudowaną przed 1900 rokiem, związaną z dziejami ziemi siewierskiej, lecz nie ujętą w rejestrze zabytków.

III. Analiza stanu istniejącego

1. Charakterystyka zasobów zabytkowych Gminy Siewierz

Siewierz i ziemia siewierska szczytą się wspaniałą przeszłością, której pozostałościami są budowle o charakterze zabytkowym i historycznym. Ich ilość jest niewielka w stosunku do stanu z czasów istnienia księstwa siewierskiego. Sprawily to wojny, pożary, słabość budowli drewnianych oraz postęp techniczny. Pozostały te najmocniejsze, zbudowane z kamienia i cegły, otoczone

szczególnej opieką, jak np. obiekty sakralne, wśród których zanotowano stosunkowo najmniejsze straty.

Warto wymienić te obiekty sakralne i świeckie, które nie dotrwały do naszych czasów. Na przełomie XVIII/XIX w przestały istnieć następujące obiekty:

- kościół drewniany św. Leonarda w Siewierzu z XVI wieku,
- kościół drewniany św. Zofii w Siewierzu z XVI wieku,

a w późniejszym okresie także:

- drewniana wikariatka w Siewierzu z XVIII wieku,
- drewniana plebania w Siewierzu z XVII wieku,
- dworek proboszcza siewierskiego w Warężynie z XVIII wieku.

Jeśli chodzi o budowle świeckie, to należy wymienić całe grupy budowli, które zniknęły, a mianowicie: kuźnice żelaza w Piwoni, Kuźnicy św. Jana, Kuźnicy Sulikowskiej, Kuźnicy Warężyńskiej i Żeliszawicach, gorzelnie w Sulikowie i Żeliszawicach, browary w Siewierzu, Sulikowie i Żeliszawicach, karczmy w Dziewkach, Kuźnicy św. Jana, nad Suchą, Sulikowie, Warężynie, Wojkowicach Kościelnych i Żeliszawicach, austeria w Siewierzu, młyny i tartaki wodne w Boguchwałowicach, Czekance, Kuźnicy św. Jana, Kuźnicy Warężyńskiej, Wojkowicach Kościelnych, Siewierzu i Tuliszowie, budynki urzędowe - ratusz w Siewierzu, komory celne w Siewierzu i Warężynie, drewniany budynek leśnictwa Łysa Góra, dworki i rezydencje szlacheckie w Dziewkach, Tuliszowie, Wojkowicach Kościelnych i Żeliszawicach oraz pałac Bontanich w Siewierzu, spichlerze w Siewierzu (pod zamkiem) i w Wojkowicach Kościelnych (przeniesiony do skansenu), budynki szkół parafialnych i elementarnych.

Zachowane do naszych czasów budowle, świadczą o ograniczonych możliwościach finansowych ówczesnych inwestorów. Są to budowle niewielkie, o skromnym wystroju. Zachowało się ich niewiele. Brak budynków żydowskich wynika z zakazu osiedlania w Księstwie Siewierskim i zaborze rosyjskim do 1866 r.

W katalogu zabytków z 1962 r. zamieszczono 22 obiekty z terenu Gminy Siewierz w obecnych granicach. W 1985 r. Urząd Wojewódzki w Katowicach przekazał wykaz liczący 41 zabytkowych budowli, w tym kilka budynków drewnianych.

Obecnie Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków podaje aktualną liczbę 10 obiektów w tym układ urbanistyczny Starego Siewierza. Jak więc widać, liczba zabytków znacznie zmniejszyła się, co nie znaczy, iż uległy one zniszczeniu. Część z nich, jak na przykład drewniane budynki, uległa rozbiórce, ale większość - z uwagi na przeróbki - straciła status zabytków, nie tracąc jednakże wartości historycznych.

Zachowane do naszych czasów budowle o wartościach zabytkowych i historycznych pochodzą z następujących okresów w dziejach siewierszczyzny:

- początki państwa polskiego do 1178 r.,
- czasy panowania Piastów Śląskich 1178-1443,
- czasy biskupów krakowskich 1443-1790,
- czasy przynależności do Korony 1790 – 1795,
- okres zaboru pruskiego 1795-1806,
- czasy Księstwa Warszawskiego 1806 – 1813,
- okres zaboru rosyjskiego 1813-1914.

Z pierwszego okresu pochodzi najcenniejszy zabytek ziemi siewierskiej – kościół św. Jana Chrzciciela, a z czasów Piastów Śląskich - zamek oraz kościół św. Macieja Apostoła w Siewierzu i kościół św. Marcina i Doroty w Wojkowicach Kościelnych. Znacznie więcej budowli pochodzi z okresów późniejszych, jednakże ich wartość zabytkowa jest dużo mniejsza. Z czasów księstwa siewierskiego pochodzą m. in.: kościół św. Barbary i Walentego w Siewierzu, kaplica Ogrójec w Siewierzu, kamienica mieszczańska nr 22 w Siewierzu w Rynku oraz kaplica dworska w Żeliszawicach. Z czasów pruskich pochodzi budynek Starej Gminy.

Istniejące obiekty sakralne rejestrowane i nierejestrowane obejmują: kościoły, kaplice, kaplice dworskie, kapliczki, figury świętych i krzyże przydrożne. Do tej grupy można zaliczyć także stare grobowce, znajdujące się na cmentarzach w Siewierzu i Wojkowicach Kościelnych. Za wyjątkiem kościołów i niektórych kaplic, obiekty te nie posiadają metryczek, a remonty przeprowadzone w 2 połowie XX wieku zmieniły w wielu przypadkach ich wygląd.

Należy również zwrócić uwagę na kult św. Jana Nepomucena w połowie XVIII wieku, co przejawiało się budową licznych figur, kapliczek oraz malowaniem obrazów z wizerunkiem świętego.

Zachowane obiekty świeckie można podzielić na następujące grupy:

- budowle obronne (zamek siewierski),
- budynki urzędów (Stara Gmina, Stara Poczta),
- kamieniczki mieszczańskie w Siewierzu,
- wiejskie domy mieszkalne,
- budynki podworskie (Sulików).

W archiwach zachowały się opisy i inwentarze zamku siewierskiego z XVII i XVIII wieku, co pozwala na jego rekonstrukcję, zgodnie z dawnym wyglądem. Niestety, nie zachowały się opisy i plany kamieniczek mieszczańskich w Siewierzu, w tym będących w rejestrze zabytków, jak np. kamienica mieszczańska w Rynku czy też nie wpisanych do rejestru, jak np. apteka, budynek pochodzący z XVII wieku, restauracja „Jędrusiowa Izba”. Zachowała się natomiast rycina z początku XIX w. i fotografia z 1890 r. obrazująca wygląd dawnej zabudowy Rynku.

Zabytkową jest także najstarsza część budynku Liceum Ogólnokształcącego w Siewierzu, pochodząca z końca XVIII wieku.

Skromna ilość budowli zabytkowych i historycznych, jaka pozostała, obliguje nas do objęcia ich specjalną ochroną, polegającą na utrzymywaniu ich w dobrym stanie technicznym, a także na ich właściwym oznakowaniu. Celowym byłoby, aby na każdym zachowanym obiekcie znajdowała się tablica, informująca o dacie budowy i jego dziejach. Należy podkreślić, iż mimo ograniczonych możliwości finansowych, w ciągu ostatnich lat przeprowadzono roboty remontowe w starych siewierskich kościołach, w kościele w Wojkowicach Kościelnych, w budynku Starej Gminy, a aktualnie trwają poważne roboty na zamku siewierskim. Wyremontowano także wiele kapliczek i figur, co świadczy o docenianiu tego zagadnienia przez władze Gminy Siewierz, proboszczów starych parafii i miejscowe społeczeństwo.

2. Zabytki wpisane do rejestru zabytków.

2.1. Kościół pod wezwaniem świętego Jana Chrzciciela w Siewierzu (Nr w rej. A/733/2020)

Jest to jeden z najstarszych zabytków w województwie śląskim i w Polsce. Czołowy przykład architektury romańskiej. Znajduje się przy drodze krajowej DK 1, przy ulicy Cmentarnej. Wzniesiony został prawdopodobnie ok. 1140 r. przez znanego fundatora kościołów Piotra Własta Dunina.

Do XV wieku był kościołem parafialnym. Po runięciu sklepienia w 1639 r. wzmocniono ściany masywnymi przyporami i podwyższono szczyt. W 1696 r. wzniesiono barokową wieżyczkę na sygnaturkę, wykonano też drewniany sufit i dobudowano kruchtę.

W latach 50-tych naszego stulecia przeprowadzono prace konserwatorskie, odtwarzając sklepienie kolebkowe oraz usuwając elementy XVIII-wieczne, co pozwoliło przywrócić świątyni pierwotny wygląd. W 1993 r. przeprowadzono remont dachu, kładąc nowe poszycie z podwójnych gontów. Jest to kościół romański, orientowany; wymurowany z kamienia ciosowego, prostokątny, jednonawowy, z półkolistą absydą. Przy zachodniej ścianie kościoła są widoczne pozostałości empory. W absydzie pozostały fragmenty dwuwarstwowej polichromii romańskiej i gotyckiej, z nieczytelnymi scenami figuralnymi, odkrytymi podczas prac konserwatorskich. Do wnętrza świątyni prowadzi uskokowy portal, zamknięty półkoliście, z prostokątnym otworem wejściowym. Dach jest dwuspadowy, pokryty gontem. Od początku XIX wieku wokół kościoła funkcjonuje cmentarz parafialny.

W 1993 r. przeprowadzono remont dachu kościoła. Pracę sfinansowano z dotacji Urzędu Rady Ministrów w ramach Funduszu Kościelnego.

W dniu 16 grudnia 2005r. Krakowskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne wykonało badania posadzki kościoła GEORADAREM na głębokość 2,0 m. metodą przekrojów geologicznych. Wykonano pięć przekrojów podłużnych i osiem przekrojów poprzecznych oraz sporządzono wydruki komputerowe. Stwierdzono istnienie krypt pod posadzką kościoła. W 2010 r. w ramach budowy obwodnicy Miasta Siewierza przeprowadzono generalny remont murów cmentarza od strony zachodniej, likwidując wejście bramą w tym murze. Dodatkowo wykonano nową bramę w murze od strony południowej. W ramach tej inwestycji wykonano nowe drogi wzdłuż murów cmentarza od strony południowej i wschodniej.

2.2. Kościół pod wezwaniem świętego Macieja Apostoła w Siewierzu (Nr w rej. A/749/2021)

Znajduje się na wschód od rynku, przy ulicy Kościuszki. Powstał w 2 połowie XIII wieku, wraz z lokacją miasta Siewierza. Prezbiterium było wówczas murowane, a nawa drewniana. Przed 1598 r. drewnianą nawę przebudowano na murowaną. Następnie w latach 1647-1657 staraniem biskupa Piotra Gembickiego, kościół częściowo przebudowano. Obecny kształt świątynia uzyskała w latach 1782-1784, po rozbudowie prowadzonej przez biskupa krakowskiego Kajetana Sołtyka. Przedłużono wówczas kościół w kierunku zachodnim o 5 metrów. Wzniesiono nową, jednowieżową fasadę, zbudowano kruchtę, skarbiec i jedną kaplicę od strony południowej. W wyniku przebudowy kościół otrzymał wygląd barokowo-klasycystyczny. Jest to świątynia orientowana, jednonawowa, z węższym prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Przy prezbiterium od strony południowej znajduje się prostokątna zakrystia, a od strony północnej składzik. Przy nawie usytuowane są kaplice: od północy Matki Boskiej Różańcowej a od południa Pana Jezusa Ukrzyżowanego, w głównym ołtarzu umieszczono obraz patrona św. Macieja Apostoła. Na fasadzie kościoła znajduje się barokowy portal, kamienny, profilowany. Ponad portalem mieści się drewniana tablica z dekoracją rokokową, monogramem i herbem biskupa krakowskiego Kajetana Sołtyka, z datą 1783 r.

Kościół otoczony jest murem z kamienia, w którym znajdują się trzy bramy. W pierwszej z nich, tzw. Bramie Biskupiej pochodzącej z czasów biskupa krakowskiego - księcia siewierskiego Andrzeja Załuskiego - przed 1783 r. mieściła się dzwonnica trójosiowa o podziale pilastrami, z wysokimi arkadami. Zwieńczenie zostało zakończone postumentami z rzeźbami ukrzyżowania świętych: Macieja, Andrzeja, Wojciecha i Stanisława biskupa na częściach bocznych oraz dekoracją rokokową. Na bramie znajduje się również zegar słoneczny z herbem Junosza. Druga brama - od południowego wschodu – jest prostokątna, niewysoka, ujęta pilastrami z trójkątnym przyczółkiem i żelazną tablicą z herbem Junosza, monogramem Andrzeja Załuskiego biskupa krakowskiego oraz datą 1755 r. Natomiast brama zachodnia – jest trójosiowa, z filarami połączonymi splotami, a w nich przejścia zamknięte łukiem półkolistym. W wymienionych bramach znajdują się odrzwia wykonane przez siewierskich kowali z żelaza w 1949 r., wg projektu inż. Gawlika z Krakowa. Na cmentarzu znajdują się dwie figury późnobarokowe z XVIII w., przeniesione z Rynku w 1940 r., przedstawiające św. Jana Nepomucena z 1758 r. i św. Floriana.

W latach 1996-1997 przeprowadzono renowację polichromii figuralnej sufitu i ścian kościoła oraz malowanie gładkich płaszczyzn ścian, sufitu, kaplic i filarów przyściennych na podstawie zezwolenia nr 803/58/96 z dnia 10 czerwca 1996r. wydanego przez Państwową Służbę Ochrony Zabytków o. w Katowicach. Wykonawca prac był mgr Henryk Kot z Poznania.

Przeprowadzone prace zmieniły wygląd wewnętrzny kościoła. Wykonano marmoryzację pilastrów, zaś głowice i bazy pilastrów pokryto złoceniami.

Obrazy plafonowe na suficie namalowane w 1959 r. oczyszczono z zabrudzeń, wyretuszowano ubytki, całość utwardzono i zabezpieczono. W 2000 r. wykonano wewnętrzną instalację gazową w budynku kościoła zgodnie z decyzją Starosty Będzińskiego nr WA/Siewierz/7351/014/2000 z dnia 7 lutego 2000r. oraz zezwolenie Śląskiego Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków w Katowicach NR 558/38/00 z dnia 2 lutego 2000r.

W 2003 r. przeprowadzono prace konserwatorskie drewnianych rzeźb św. Piotra i Pawła znajdujących się we wnękach murów kościelnych. Prace przeprowadziła mgr Anna Kłosowska z Krakowa.

W 2003 r. przeprowadzono prace konserwatorskie drewnianej polichromowanej tablicy herbowej biskupa krakowskiego Kajetana Sołtyka – księcia siewierskiego. Prace konserwatorskie na podstawie zezwolenia nr 4353/933/03 z dnia 11 sierpnia 2003 r. Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach przeprowadziła mgr Anna Kłosowska- konserwator dzieł sztuki z Krakowa.

W latach 1998-199 Muzeum Śląskie w Katowicach przeprowadziło konserwację obrazów olejnych św. Franciszka i św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus zgodnie z zezwoleniem nr 1275/182/98 z dnia 5 sierpnia 1998 r. Państwowej Służby Ochrony Zabytków Oddział Wojewódzki w Katowicach.

W latach 1999-2000 przeprowadzono też konserwację następujących obrazów, a mianowicie: św. Jana Nepomucena i św. Rodziny.

Na początku lat 90-tych uruchomiono zabytkowy zegar na wieży kościelnej, którym opiekował się Kazimierz Płazak. W 2001 r. zainstalowano zegar elektroniczny.

2.3. Kościół pod wezwaniem świętej Barbary i Walentego w Siewierzu (Nr w rej. A/757/2021)

Powstał w 1618 r. na południe od Rynku, na miejscu drewnianej świątyni z XVI wieku. Został wybudowany staraniem i z funduszy mieszczan siewierskich i pełnił funkcję kościoła szpitalnego. W XVII-XVIII wieku w kościele odbywały się również sejmiki szlachty Księstwa Siewierskiego. Samodzielna parafia szpitalna istniała do 1840 r., opiekując się położonym obok szpitalem. Przy kościele działało Bractwo Męki Pańskiej oraz Stowarzyszenie Konfraterni Literackiej.

Kościół jest murowany i otynkowany, zbudowany na rzucie prostokąta, zamkniętego od południa półkolistą absydą. Od wschodu znajduje się prostokątna zakrystia. Na zewnątrz widać podziały lizenami, przy absydzie przypora. Ściany zostały zwieńczone profilowanym gzymsem, a okna zamknięto łukiem półkolistym w profilowanych obramieniach. Dach jest dwuspadowy, nad zakrystią pulpitowy, kryty blachą. Wieżyczka jest ośmioboczna z latarnią, ma sygnaturkę kształtu barokowego. Portal do zakrystii jest kamienny, prostokątny, znajdują się w nim drzwi z okuciami i zamkiem. Na zewnątrz drzwi zamykane są dodatkową kratą żelazną. Wewnątrz kościoła znajdują się stropy oraz 3 ołtarze. Ołtarz główny późnorenesansowy pochodzi z lat 1620-1640, dekorowany jest ornamentem okuciowym z rzeźbami świętych: Wojciecha, Stanisława, Marcina, Matki Boskiej z Dzieciątkiem, dwóch świętych niewiast i dwóch aniołów. W ołtarzu znajduje się obraz Św. Barbary i Walentego z 1639 r. Ołtarz boczny barokowy, pochodzący z początku XVIII wieku, jest z rzeźbami aniołów oraz obrazem Matki Boskiej Anielskiej. Na drugim ołtarzu bocznym, na deskach, namalowane są postacie świętych: Wawrzyńca i Andrzeja, znajduje się tam również obraz św. Antoniego.

W latach 1987-1995 sukcesywnie remontowano wnętrze kościoła i restaurowano główny ołtarz.

2.4. Zamek książąt śląskich, w latach 1443-1790 biskupów krakowskich – książąt siewierskich (Nr w rej. A/777/67)

Ruiny siewierskiego zamku wznoszą się w bagnistej dawnej dolinie Czarnej Przemszy. Jego początki sięgają 2 połowy XIII wieku, kiedy to w związku z lokacją miasta tutejsi kasztelanowie wzniesli drewniano-ziemną siedzibę obronną. Na jej miejscu w początkach XIV wieku książęta

bytomszy wybudowali gotycki, murowany zamek. Był on jedną z głównych siedzib książąt bytomskich, następnie cieszyńskich, a przez krótki okres czasu siedzibą książąt świdnicko-jaworskich.

W 1443 r. zamek został sprzedany przez Wacława, księcia cieszyńskiego, biskupowi krakowskiemu Zbigniewowi Oleśnickiemu. Odtąd stał się siedzibą władz administracyjnych prawie niezależnego Księstwa Siewierskiego, którego książętami, na mocy osobnej elekcji, byli każdorazowi biskupi krakowscy.

Zamek przebudowany w stylu renesansowym w XVI w. i barokowym na przełomie XVII i XVIII w., był użytkowany do początku XIX wieku, a następnie opuszczony, samoistnie popadł w ruinę. Najlepiej zachowanymi częściami zamku jest basteria bramna o funkcji barbakanu oraz wieża, zwana szlachecką. Barbakan zbudowany z kamienia łamanego, na planie prostokąta o półkolistym zamknięciu, bronił dostępu do bramy, znajdującej się w przyziemiu wieży. Wieża zbudowana została z cegły, kamienia łamanego i bloków kamiennych, do połowy XIX wieku była pokryta wysokim dwuczęściowym barokowym hełmem. W latach 70-tych ubiegłego stulecia przeprowadzono remont basterii i piwnic oraz wzniesiono mur od strony południowej, przeprowadzono również badania archeologiczne i architektoniczne.

Nowy okres w ratowaniu ruin zamku rozpoczął się w 1997 r., kiedy to powołano Fundację „Zamek Siewierski” im. Księstwa Siewierskiego.

Kompleksowych prac konserwatorskich na zamku dokonano w latach 2007-2010. W ich wyniku zrekonstruowano most zwodzony na podstawie projektu biura projektowego Arkona z Bytomia. Wykonawcą mostu była firma MCP KOPOUŁY.

Wykonano w wieży bramnej schody metalowe oraz platformę widokową zaprojektowane przez Pracownię Architektoniczną prof. Jerzego Witeczka z Gliwic i wykonane przez Miejskie Przedsiębiorstwo Komunalne i Mieszkaniowe Sp. z o.o. w Porębie. Przed wybrukowaniem dziedzińca wykonano prace archeologiczne wykonane przez dr. J. Pietrzaka z Łodzi.

W 2009 r. wybrukowano dziedzińiec zamku (Zakład Remontowo-Budowlany Marian Tomasiak z Siewierza).

W 2009 r. Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowe Sp. z o.o. w Porębie wykonało częściowej rekonstrukcji ściany południowej zamku. W 2010 roku wykonano

posadzkę z ogrzewaniem podłogowym w zachodniej piwnicy zamku w oparciu o projekt wykonany przez biuro projektowe Arkona z Bytomia.

2.5. Budynek Starej Gminy w Siewierzu (Nr w rej. A/760/2021)

Jest to późnoklasycystyczny budynek parterowy z facjatkami, dwutraktowy, z sienią na osi, usytuowany obok kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Macieja Apostoła. Został wybudowany jako dworek, na przełomie XVIII i XIX wieku przez siewierską rodzinę Franków. Posiada charakterystyczny dach mansardowy pobity gontem. W II połowie XIX wieku, po utracie przez Siewierz praw miejskich i wyburzeniu ratusza, został wykupiony za środki pochodzące ze składek mieszkańców na siedzibę Gminy. Po II wojnie światowej budynek przeznaczono na przedszkole. Od 2005 r. w obiekcie funkcjonuje Izba Tradycji i Kultury Dawnej, działająca w strukturach Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Siewierzu.

2.6. Kamienica w Rynku nr 22 (Nr w rej. A/780/67)

Jest to kamienica mieszczańska z XVIII wieku, piętrowa, z facjatką zwieńczoną falistym szczytem. Posiada dwuspadowy dach kryty dachówką. Piwnice oraz jedno pomieszczenie na parterze zostało przykryte sklepieniami kolebkowymi. Dawniej w budynku mieścił się zajazd, w którym nocował m.in. w 1823 r. car Rosji Aleksander, w czasie podróży z Werony do Warszawy. Do roku 2011 w kamienicy funkcjonowała restauracja.

W 2011 roku nowi właściciele kamienicy: Justyna, Jarosław i Michał Dydakowie z Wojkowic Kościelnych przystąpili do przebudowy i adaptacji kamienicy w oparciu o uzgodnienie wydane przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Katowicach oraz decyzję Starosty Będzińskiego. Autorami projektu budowlanego są: mgr inż. Arch. Anna Grabowska i mgr inż. Andrzej Król. Wykonawcą głównych robót jest firma PPUH ARACO Sp. Z o.o. ul. Niwecka 1e, 41-200 Sosnowiec

Projekt obejmuje następujące roboty: przebudowa wszystkich obiektów kubaturowych wraz ze zmianą sposobu użytkowania parteru z funkcji gastronomicznej na handlowa, nadbudowa o jedną kondygnację fragmentu budynku znajdującego się w pierzei ul. Marszałka J. Piłsudskiego, nadbudowa budynku tylnego, remont zabytkowego budynku frontowego zespołu budynków usługowych.

2.7. Rynek w Siewierzu - średniowieczny układ urbanistyczny (Nr w rej. A/803/67).

Wytyczony podczas lokacji miasta Siewierza w 1276 r., stanowił jego centrum handlowe i polityczne. Od 1523 do 1870 r. na środku Rynku stał ratusz – siedziba władz miasta. Większość zabudowy Rynku do I połowy XX wieku była drewniana, za wyjątkiem ratusza i dwóch kamienic, wzniesionych w XVII i XVIII wieku. W skład średniowiecznego układu urbanistycznego - oprócz Rynku - wchodzi również wraz z zewnętrzną w stosunku do centrum zabudową ulica Marszałka Piłsudskiego, teren kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Macieja Apostoła, droga do zamku, ulica Kościuszki, ulica oddzielająca południowy kwartał przyrynkowy, ulica Długosza i Plac Strażacki, wraz z obustronną zabudową i parcelami wylotów ulic: Ludowej, Krakowskiej, Bytomskiej oraz Częstochowskiej.

W 2008 r. i w 2009 r. dokonano przebudowy płyty Rynku w Siewierzu na podstawie projektu wykonanego przez Pracownię Urbanistyczno-Architektoniczną PUA z Olkusza. Przed wykonaniem robót przeprowadzono badania georadarowe wykonane przez dr. Inż. Wiesława Nawrockiego z Zakładu Badań Nieniszczących KPG Sp. z o.o., 31-352 Kraków, ul. Pod Strzechą 19 oraz badania archeologiczne płyty Rynku wykonane przez Janusza Pietrzaka i Artura Gintera – pracowników Pracowni Dokumentacji Archeologiczno-Konserwatorskiej S.C. z siedzibą w Łodzi, ul. Marynarska, w wyniku których odkryto fundamenty dawnego ratusza. Przebudowę płyty wykonało konsorcjum firm w składzie ZBYLBRUK Piotr Zbyl Bobolice z Ząbkowic Śląskich oraz ZBYLBRUK Ryszard Zbyl Bobolice z Ząbkowic Śląskich.

W ramach robót dokonano przebudowy instalacji wodociągowych: kanalizacyjnych oraz ściekowych i urządzeń elektrycznych.

2.8. Folwark Sulikowski w Siewierzu (Nr w rej. A/799/67)

Jest to budynek mieszkalny, podworski, z przełomu XVIII/XIX wieku, murowany z kamienia, tynkowany, wchodzący ongiś w skład zabudowy folwarcznej. Znajduje się w Siewierzu przy ulicy Młyńskiej. Z uwagi na liczne przeróbki oraz zły stan techniczny obiekt kwalifikuje się do skreślenia z listy zabytków. Wymagana jest aktualna ekspertyza stanu technicznego.

2.9. Kościół Parafialny św. Marcina i Doroty w Wojkowicach Kościelnych (Nr w rej. A/684/2020)

Został wzniesiony w XIII wieku, a następnie przebudowany. Kościół jest murowany, tynkowany, posiada romańską metrykę, bowiem pochodzi w pierwotnej postaci z lat 1200-1229, kiedy to został zbudowany przez ówczesnego właściciela wsi, pochodzącego z rodu Nowina. Parafię erygował biskup krakowski Iwo Odrowąż. Z okresu tego pozostało prezbiterium. W XV wieku świątynia została przebudowana i powiększona. Kolejne prace miały miejsce w XVII wieku, kiedy to dobudowano dwie kaplice. Jedna z nich - Baltazara Rzuchowskiego - powstała przed 1625 r. W celu powiększenia kościoła w XVIII wieku dobudowano jeszcze jedną kaplicę oraz kruchtę. W 1945 r. na skutek działań wojennych została zniszczona wieża i dach. Zniszczenia wojenne usunięto w dwa lata później. W 1950 r. kościół otrzymał nową polichromię, odnowiono też ołtarze.

W wyniku wielokrotnych przekształceń, świątynia nie ma aktualnie wyraźnych cech stylowych. Najstarszą jej częścią jest romańskie, prostokątne prezbiterium, zbudowane z ciosów kamiennych, dawna zakrystia po stronie północnej i niewielka partia nawy. Ozdobą kościoła jest gotycki obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, pochodzący z lat 1440-1450, znajdujący się obecnie w ołtarzu głównym.

2.10. Kaplica Zalassowskich w Żeliszawicach (Nr rej. A/801/67)

Kaplica znajduje się przy wjeździe do centrum Żeliszawic od strony Czekanki. Została zbudowana z końcem XVIII wieku jako kaplica grobowa, orientowana. W rzucie poziomym prostokątna, z płytką absydą, murowana, otynkowana. Wnętrze przykryte jest sklepieniem kolebkowym z lunetami, a podziały wewnętrzne lizenami. Fasada zachodnia została zwieńczona trójkątnym przyczółkiem. Okna są okrągłe, w wejściu znajdują się drzwi klepkowe z okuciami. Przed wejściem było zejście do krypty pod kaplicę, obecnie zamurowane. Dach jest dwuspadowy, kryty blachą, z sześcioboczną wieżyczką na sygnaturkę. W ołtarzu znajduje się rzeźba Św. Jana Nepomucena barokowo-ludowa, pochodząca z miejscowej kapliczki. Na fasadzie kaplicy umieszczono epitafium marmurowe z nazwiskami członków rodziny Zalassowskich. Byli oni dawniej właścicielami wsi Dziewki i Żeliszawice. Wśród pochowanych w kaplicy znajduje się Hipolit Zalassowski (1778-1832) - Radca Wojewódzki.

3. Zabytki niewpisane do rejestru zabytków

3.1. Kapliczka przydrożna w Żeliszawicach

Kaplica ta znajduje się obok remizy OSP w Żeliszawicach przy ulicy Piastów. Została zbudowana przez Zalassowskich. Jest murowana, potynkowana, w rzucie poziomym kwadratowa, na podwyższeniu. Posiada sklepienie krzyżowe, okna i wejście ma zamknięte półkoliście. Na zewnątrz narożniki spięte lizenami, zwieńczonymi wydatnie przełamującymi się gzymsami z trójkątnymi przyczółkami. Daszki są dwuspadowe, wieżyczka na sygnaturkę pobita blachą. Wewnątrz kaplicy znajduje się figura św. Floriana z lat 50-tych XX wieku. Dawniej była to figura św. Jana Nepomucena.

3.2. Kaplica Ogrójec w Siewierzu

Kaplica pochodzi z końca XVIII wieku. Jest murowana, z dachem spadzistym, krytym blachą, czworoboczna, zakończona półkolistą absydą. Fasada południowa została zwieńczona trójkątnym przyczółkiem. Wspomina się o niej w protokole lustracyjnym z 1783 r. W kaplicy znajduje się rzeźba Chrystusa Frasobliwego z XIX wieku. W 2005 r. kaplica została otoczona metalową siatką. Dawniej do kaplicy odbywały się procesje w Dni Krzyżowe, a obecnie procesje w Wielki Czwartek.

3.3. Figura Matki Boskiej w Siewierzu

Znajduje się przy ulicy Będzińskiej. Kolumna z kamienną rzeźbą Matki Boskiej została posadowiona na kwadratowym postumencie ze stopniami. Ufundowali ją Emilia i Marek Majewscy w 1859 r. Figurą opiekują się mieszkańcy ulicy Będzińskiej.

3.4. Kapliczka przy ulicy Będzińskiej w Siewierzu

Pochodzi z XIX wieku, znajduje się przy zbiegu ulic Stoczkowej i Będzińskiej. Wymurowana została z kamienia, potynkowana, w kształcie niskiego słupa. Przykryta czterospadowym daszkiem pokrytym gontem. Wewnątrz znajduje się rzeźba Ecce Homo (ukrzyżowany Chrystus w koronie cierniowej).

3.5. Kapliczka w Siewierzu – Piwoni

Pochodzi z XIX wieku, jest murowana i potynkowana, czworoboczna, zakończona półkolistą absydą. W ścianach bocznych znajdują się wnęki, wewnątrz strop. Dach jest dwuspadowy, pokryty blachą. W środku znajdują się rzeźby św. Jana Nepomucena oraz nieznannej świętej.

3.6. Kapliczka św. Leonarda w Siewierzu

Powstała w miejscu nieistniejącego XV-wiecznego kościoła, pod tym samym wezwaniem. Została zbudowana z cegły, otynkowana, pokryta gontem. Wewnątrz znajduje się drewniany ołtarz, zawierający obraz Matki Boskiej Śnieżnej i mensa drewniana. Kaplica nie posiadała majątku. Odprawiano w niej msze w dni świąteczne. Stoi w miejscu dawnego kościoła, przy ul. Krakowskiej. Została poświęcona w 1937 r., po przebudowie.

3.7. Kapliczka św. Antoniego w Dziewkach

Pochodzi z I połowy XIX w., została zbudowana jako kaplica dworska przez Zalassowskich – właścicieli wsi. Jest prostokątna, murowana i otynkowana. Wewnątrz znajduje się drewniane sklepienie kolebkowe, na zewnątrz widoczne częściowe podziały ramowe. Dach jest dwuspadowy, kryty blachą. Kapliczka została odnowiona w 1961 r.

3.8. Figura św. Jana Nepomucena w Siewierzu – Sulikowie

Jest to figura barokowa, kamienna, z rzeźbą św. Jana Nepomucena z 1757 r. Stoi w prywatnym ogrodzie przy ul. Zagłębiowskiej. Ma formę czworobocznego słupa na dwóch stopniach.

3.9. Figura św. Jana Nepomucena w Wojkowicach Kościelnych

Jest to figura barokowa, kamienna, z rzeźbą św. Jana Nepomucena z 1740 r., stoi przy plebanii. Została przesunięta w 1987 r. przy prostowaniu przebiegu drogi.

3.10. Kaplica św. Jana Nepomucena w Brudzowicach

Została zbudowana z kamienia w XIX w., czworoboczna, dawniej z półkolistą absydą i sklepieniem kolebkowym. W środku znajduje się rzeźba św. Jana Nepomucena. Kaplica została odnowiona w 2000 r.

3.11. Kamienica w Rynku nr 27

Jest to kamienica dwupiętrowa, dawniej jednopiętrowa. Konstrukcja – sklepienie kolebkowe na parterze i materiał budowlany - kamień, wskazują na czas jej powstania w połowie XVII w. W latach 30-tych XX w. została przebudowana przez Romana Bronikowskiego. Obecnie stanowi własność osoby fizycznej. Wymagane studia.

3.12. Kamienica w Rynku nr 2

Jest to budynek z końca XVIII w., parterowy, z kamienia. Od końca XIX w. funkcjonowały w nim pomieszczenia apteki. Obecny właścicielem jest osoba fizyczna. Wymagane studia.

3.13. Kamienica w Rynku nr 7 a

Budynek z połowy XIX w. - kamienica parterowa z facjatą. Mury z kamienia. Właścicielem jest osoba fizyczna. Wymagane studia.

3.14. Kamienica w Rynku nr 5

Budynek z II połowy XIX w. - jest to kamienica piętrowa, dwutraktowa, z sienią w osi. Obecny właścicielem jest osoba fizyczna. Wymagane studia.

3.15. Kamienica w Rynku nr 18

Kamienica parterowa z kamienia, z I połowy XIX w. Obecnie mieści się w niej restauracja „Jędrusiowa Izba”. Właścicielem budynku jest osoba fizyczna. Wymagane studia.

3.16. Kamienica przy ul. Kościuszki nr 8

Budynek z połowy XIX w., kamienica parterowa z kamienia, dawniej mieściła się w niej poczta. Obecny właścicielem jest Gmina Siewierz, dawnym właścicielem był Ignacy Kasprowicz. Wymagane studia.

3.17. Grobowiec rodziny nadleśniczego Nowodworskiego

Znajduje się na cmentarzu parafialnym w Siewierzu, pochodzi z II połowy XIX wieku. Spoczywają w nim członkowie rodziny Izydora Nowodworskiego, zmarli w latach 1867 – 1883. Grobowiec z piaskowca, wymaga remontu.

3.18. Grobowiec rodziny mieszczańskiej Goibionów i Baciów

Znajduje się na cmentarzu parafialnym w Siewierzu, pochodzi z przełomu XIX i XX wieku. Spoczywają w nim członkowie rodziny Aleksego Goibion kupca siewierskiego pochodzącego z Belgii. Grobowiec wykonany z piaskowca, obecnie wymaga remontu.

3.19. Kaplica cmentarna w Wojkowicach Kościelnych

Znajduje się na cmentarzu parafialnym w Wojkowicach Kościelnych, pochodzi z 1882 roku. Została zbudowana przez proboszcza księdza Józefa Klemensiewicza.

3.20. Grobowce rodziny Cieplińskich

Znajdują się na cmentarzu parafialnym w Wojkowicach Kościelnych, pochodzą z początków XX wieku. Pochowani są w nich Eugeniusz, Jan i Stanisław Ciepliński z Dąbia. Jan Ciepliński był dzierżawcą majoratu w Wojkowicach Kościelnych.

3.21. Budynek plebanii w Wojkowicach Kościelnych

Zbudowany w 1091 r. przez proboszcza księdza Jana Szpakiewicza.

3.22. Zespół budynków Szpitala Gruźliczego w Siewierzu przy ul. Oleśnickiego 21 wraz z parkiem

Zabudowania Szpitala Chorób Płuc w Siewierzu powstały w latach 1923 -1926 na terenach leśnych o powierzchni 15, 7531 ha. Przeciętych potokiem Jordan. Inwestorem budowy szpitala był Powiatowy Związek Samorządowy Powiatu Będzińskiego. Zakład nosił wówczas nazwę: "Zakład Lecznicy dla Dzieci z Gruźlicą Kostno-Stawową im. dr. Kazimierza Dłuskiego". Zbudowano wówczas następujące obiekty:

- Budynek główny
- Willę
- Budynek mieszkalny
- Stołówkę
- Laboratorium
- Magazyn odpadów – pierwotnie portiernia

BUDYNEK GŁÓWNY

Budynek główny, dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony, z poddaszem użytkowym, obejmował pokoje chorych z 60 łózkami oraz pokoje zabiegowe, pokoje personelu medycznego i pomocniczego oraz sanitaria.

Budynek główny o układzie korytarzowym posiadał konstrukcje ścian murowanych z cegły, drewniane stropy nad głównymi traktami, stropy ceramiczne w pomieszczeniach sanitarnych i nad korytarzem kondygnacji parterowej.

Drewniana dwukondygnacyjna więźba dachowa o konstrukcji wisząco-rozpierającej o jednym stolcu składała się ze słupa dźwigającego płatew kalenicową, podpartego dwoma zastrzałami osadzonymi w słupach wolnostojących, podtrzymujących krokwie i płatwie, oraz kleszczy łączących krokwie ze słupami.

Konstrukcja dachu jest odmianą tzw. Polskiego dachu łamanego (mansardowego typu krakowskiego z zastosowaniem w/wym. elementów konstrukcyjnych oraz przesuwnic. Dach pokryto blacha ocynkowaną na deskowaniu, częściowo ażurowym.

Według specjalistów, budynek główny jest interesującym obiektem architektonicznym z uwagi na konstrukcję samej bryły budynku oraz łamanego dachu.

Elewacja południowa budynku widoczna od strony wjazdu stanowi ciekawy układ kompozycyjny z wyeksponowanym dachem ponad usytuowanym poprzecznie do osi budynku pawilonem byłej leźalni.

Powierzchnia użytkowa budynku wynosiła 1135,82 m².

WILLA

Pierwotnie budynek mieszkalny, piętrowy, po wojnie adaptowany do celów szpitalnych. Mury z cegły ceramicznej na zaprawie wapiennej, nadproża płaskie i łukowe. Stropy drewniane, belkowe.

Dach w konstrukcji drewnianej, łamany, czterospadowy z lukarnami. Więźba drewniana, krokwiowo- płatwiowa oparta na słupach. Dach kryty blachą płaską na pełnym deskowaniu. Budynek niepodpiwniczony. Pierwotnie na piętrze znajdowała się kaplica szpitalna i pomieszczenia dla zakonnic.

- Budynek wymaga kapitalnego remontu.
- Powierzchnia zabudowy: 237,1 m²

- Kubatura: 1523,0 m³

BUDYNEK MIESZKALNY

Dawniej pawilon „Las”, w którym na parterze mieściła się administracja a na piętrze sala chorych.

Budynek o dwóch kondygnacjach, niepodpiwniczony. Dach konstrukcji drewnianej, czterospadowy, kryty dawniej dachówką „Marsylką”, obecnie blachą.

- Powierzchnia zabudowy: 115,5 m²
- Kubatura budynku: 719,6 m³

STOŁÓWKA

Budynek stołówki jednokondygnacyjny, niepodpiwniczony o ścianach z cegły ceramicznej. Strop monolityczny, dach konstrukcji drewnianej, namiotowy, kryty dachówką „Marsylką”.

- Powierzchnia zabudowy: 61,8 m²
- Kubatura: 210 m³
- W budynku znajdowały się: jadalnia, kuchnia, punkt apteczny i korytarz.

LABORATORIUM

Budynek posiadał pierwotnie konstrukcję murowaną z cegły a częściowo z kamienia, stropy drewniane i drewniana więźba dachowa o konstrukcji krokwiowo-belkowej z zastosowaniem płatwi kalenicowych i połaciowych.

Dach pokryty blachą ocynkowaną na deskowaniu.

MAGAZYN ODPADÓW

Budynek parterowy, murowany z dachem czterospadowym pokrytym dachówką „Marsylką”.

- Wymiary budynku w rzucie poziomym: 6,60 m x 6,60 m

W roku 2004 nastąpił podział gruntów sanatorium. Gmina przejęła notarialnie, nieodpłatnie północną część terenu o powierzchni 12, 217,5 ha, w tym: lasy: 5,3632 ha i grunty rolne: 6,0753 ha.

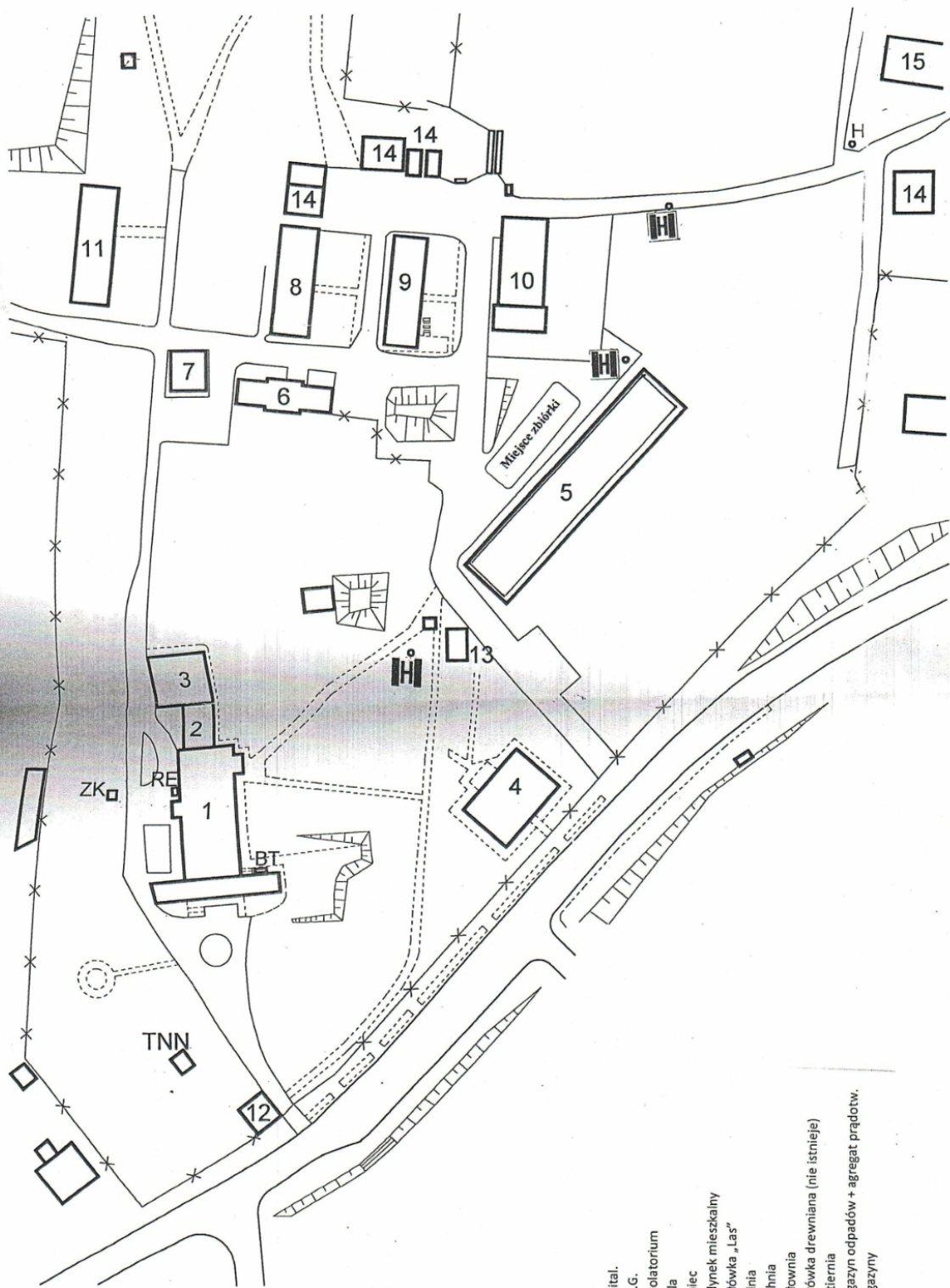
Własnością Sanatorium pozostały tereny o powierzchni 3,5356 ha, w tym: tereny zabudowane i drogi: 2,5795 ha, grunty rolne: 0,3391 ha i lasy: 0,6170 ha.

W latach 1986-2000 przeprowadzono kapitalny remont budynku głównego, w ramach którego wyodrębniono zespół leczniczo-pielęgnacyjny od zespołu R.T.G. oraz Izby Przyjęć, utrzymując między nimi połączenia wewnętrzne. Wykonano drugą klatkę schodową i wyjście ewakuacyjne. W miejsce drewnianych stropów nad parterem wykonano stropy żelbetowe. Docieplono stropy oraz ściany.

W pomieszczeniach gospodarczych oraz sanitarnych położono nowe płytki. Wykonano nowe instalacje wodno-kanalizacyjne, centralnego ogrzewania oraz elektryczne. Całe wnętrze budynku zostało pomalowane.

W latach 2006-2008 dokonano modernizacji budynku laboratorium analitycznego.

W laboratorium tym wykonywane są badania z zakresu biochemii klinicznej, hematologii, analityki ogólnej oraz równowagi kwasowo-zasadowej.



- 1. Szpital.
- 2. R.T.G.
- 3. Laboratorium
- 4. Willa
- 5. Zęblec
- 6. Budynek mieszkalny
- 7. Stołówka „Las”
- 8. Pralnia
- 9. Kuchnia
- 10. Kotłownia
- 11. Stołówka drewniana (nie istnieje)
- 12. Portiernia
- 13. Magazyn odpadów + agregat prądowy.
- 14. Magazyny

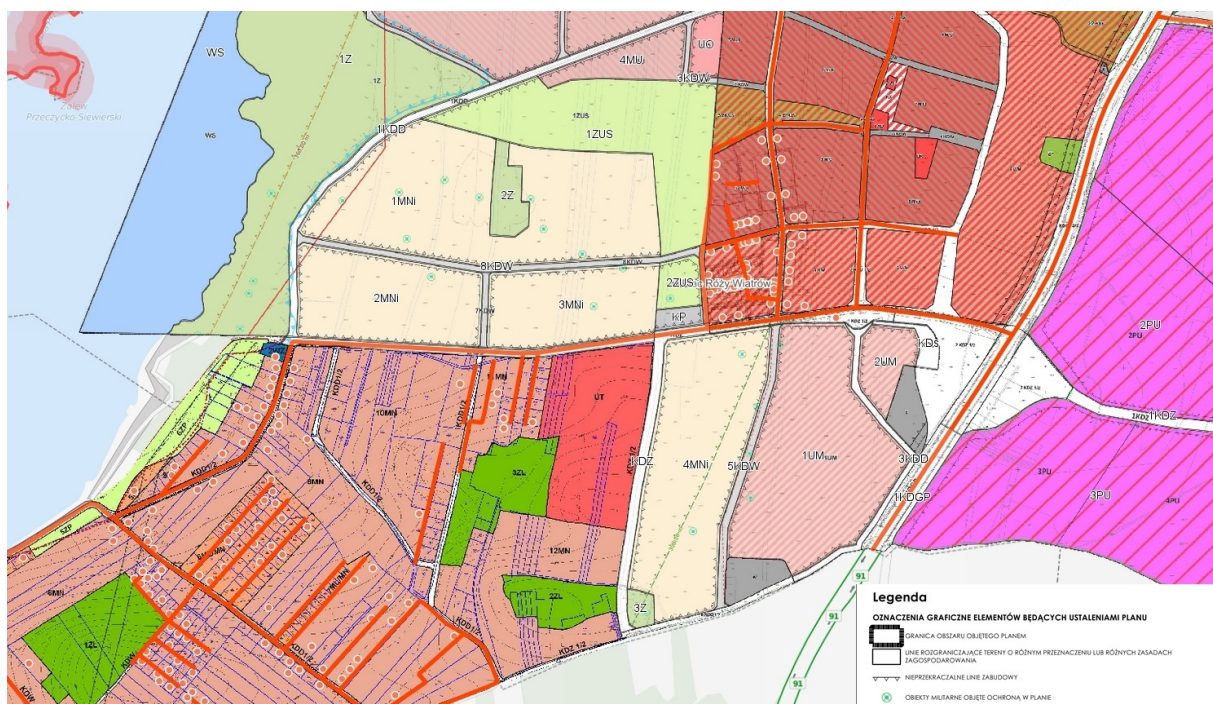
3.23. Niemieckie fortyfikacje polowe z okresu II wojny światowej, stanowiące element Linii obronnej „B2”

Obiekty tego typu wymagają trwałej ochrony konserwatorskiej. W sytuacji wynikłej kolizji schronów z projektowaną, nową zabudową mieszkaniową Miasteczka Siewierz Jeziorna, uzgodniona została możliwość przeniesienia budowli w inne miejsce, z zabezpieczeniem w ramach projektowanej ścieżki dydaktycznej.

Jak stanowi § 6. Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego dla Miasta Siewierz – dzielnicy Jeziorna (Uchwała Nr XVI/196/2020 Rady Miejskiej w Siewierzu z dnia 29 października 2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla Miasta Siewierz – dzielnicy Jeziorna):

Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: 1) obejmuje się ochroną w planie obiekty militarne - fortyfikacje niemieckie z 1944 r. linia obrony b – 2; 2) dla obiektów militarnych, o których mowa w pkt 1, ustala się: a) nakaz zachowania i ochrony obiektów, b) dopuszcza się przeniesienie lub przesunięcie obiektów w przypadku kolizji z planowaną inwestycją.

Na poniższej mapie, zgodnie z legendą, zaznaczono obiekty militarne, które składają się na linię obronną „B2”, objęte ochroną w planie:



4. Charakterystyka zasobu gminnej ewidencji zabytków

W gminnej ewidencji zabytków znajduje się 10 pozycji, dotyczących zabytków nieruchomych oraz 1 pozycja, obejmująca zabytki ruchome. Zabytki nieruchome ujęte w „Księdze A” gminnej ewidencji zabytków to:

1. Układ urbanistyczny z centralnie położonym rynkiem i ulicami wybiegającymi z narożników ulicy Marszałka Piłsudskiego, terenu kościoła parafialnego, droga do zamku, plac strażacki, ograniczony ulicami: Długosza, Ludową, Krakowską, Bytomską i Częstochowską (Nr w rej. A/803/67).
2. Zespół kościoła parafialnego św. Macieja, tj. budynek kościoła z XV w., mur otaczający kościół z II poł. XVIII w., bramki w murze (Nr rej. A/749/2021),
3. Kościół filialny pw. św. Walentego z XVII w. (Nr w rej. A/757/2021).
4. Zamek (obecnie w ruinie) z XIV w., przebudowany w XVI w. (Nr rej. A/777/67).
5. Budynek mieszkalny z XIX w. przy ul. Kościuszki 5 (Nr rej. A/760/2021).
6. Budynek mieszkalny z XVIII w., usytuowany Rynku nr 22 (Nr rej. A/780/67).
7. Kościółek cmentarny pw. św. Jana Chrzciciela z I poł. XII w., przebudowany w XVII w., zrekonstruowany w latach: 1947-1956, przy ul. Cmentarnej w Siewierzu (Nr rej. A/733/2020).
8. Budynek mieszkalny podworski z przełomu XVIII/XIX w. w Siewierzu – Sulikowie, przy ul. Młyńskiej (Nr rej. A/799/67).
9. Kaplica grobowa rodziny Załassowskich z przełomu XVIII/XIX w. w Żeliszawicach przy ul. Przyszłości (Nr rej. A/801/67).
10. Kościół parafialny św. Marcina i Doroty z XIII w. w Wojkowicach Kościelnych przy ul. Kościelnej 2 (Nr rej. A/684/2020).

Pozostałe obiekty objęte Gminną Ewidencją Zabytków to:

11. Dom z XX w. przy ul. Długiej 7 w Siewierzu – Kuźnicy Sulikowskiej.
12. Dom z XX w. przy ul. Długiej 14 w Siewierzu – Kuźnicy Sulikowskiej.
13. Dom z XX w. przy ul. Długiej 28 w Siewierzu – Kuźnicy Sulikowskiej.

14. Dom z 1960 r. przy ul. Długiej 57 w Siewierzu – Kuźnicy Sulikowskiej.
15. Dom z XX w. przy ul. Długiej 67 w Siewierzu – Kuźnicy Sulikowskiej.
16. Chałupa nr 9 z XX w. przy ul. Przykościelnej w Brudzowicach.
17. Chałupa nr 11 z XX w. przy ul. Przykościelnej w Brudzowicach.
18. Chałupa z XX w. przy ul. Przykościelnej 29 w Brudzowicach.
19. Dom z XX w. przy ul. Granicznej 30 w Gołuchowicach.
20. Dom z XX w. przy ul. Granicznej 68 w Gołuchowicach.
21. Dom z XX w. przy ul. Granicznej 81 w Gołuchowicach.

Zabytkowe cmentarze na terenie gminy to:

22. Cmentarz wyznaniowy, rzymsko-katolicki z XVIII/XIX w. znajdujący się w Siewierzu przy trasie Katowice – Warszawa nr DK91.
23. Cmentarz wyznaniowy, rzymsko-katolicki z XIX w. znajdujący się w Wojkowicach Kościelnych przy trasie Katowice – Warszawa nr DK91.

Zabytki ruchome ujęte w „Księdze B” gminnej ewidencji zabytków to: Wyposażenie i wystrój kościoła parafialnego św. Marcina i Doroty, położonego w Wojkowicach Kościelnych przy ul. Kościelnej 2 (Nr rej. B/299-300/71, B/516/78).

Jak wynika z analizy zestawienia zabytków ruchomych i nieruchomości oraz porównania ze stanem faktycznym, gminna ewidencja zabytków (podobnie jak rejestr zabytków prowadzony przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) obejmuje zabytki istniejące, pomija natomiast szereg obiektów, które należałoby do ewidencji wpisać i poddać ochronie, ze względu na ich wartości historyczne. Do takich obiektów niewątpliwie zaliczyć należy kilka przydrożnych kapliczek, rozsypanych niemal po całym terenie Gminy Siewierz i figur świętych, a dotychczas nie objętych ochroną konserwatorską. Należy również pamiętać o kilku budynkach, usytuowanych głównie na siewierskim rynku, które wykazują cechy zabytku, a zostały wybudowane w bliższej czy dalszej przeszłości.

Ich czytelne oznaczenie i opatrzenie tabliczkami, zawierającymi informacje o obiekcie, będzie jednym z zadań priorytetowych do sukcesywnej realizacji. Oznakowaniem należy objąć tak obiekty o wartości zabytkowej wpisane do rejestru zabytków, jak również obiekty nie wpisane, ale mające

wartość historyczną. Pozwoli to zapobiec zacieraniu zabytkowego charakteru obiektów podczas remontów i przeróbek oraz podniesie świadomość właścicieli co do wartości posiadanych budynków.

Gminna ewidencja zabytków powinna być bazą dla wszelkich działań w zakresie ochrony zabytków, toteż szczególnego znaczenia nabiera właściwe określenie zasobów zabytkowych, wskazanie obiektów o unikatowych cechach stylistycznych, wysokich wartościach architektonicznych i historycznych, a także świadczących o specyfice budownictwa regionalnego i lokalnej tożsamości kulturowej, której zachowanie leży w interesie Gminy Siewierz.

Właściwe oznakowanie zabytków to również jeden z elementów promowana walorów ziemi siewierskiej i wyraz troski o spuściznę naszej „Małej Ojczyzny”.

IV. Cele i kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami

1. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami

Celem strategicznym Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Siewierz na lata 2024-2027 jest:

„Zachowanie dziedzictwa kulturowego Gminy Siewierz, służące budowaniu i utrwalaniu poczucia tożsamości społeczności lokalnej, zachowaniu ładu przestrzennego, rozwojowi turystyki, promocji oraz rozwojowi społeczno-gospodarczemu Gminy Siewierz”

Sformułowany cel strategiczny wymaga podjęcia szeregu działań, które winny stać się priorytetami na bliższą i dalszą przyszłość. O ile w ciągu najbliższych 4 lat tylko kilka zadań zostanie zrealizowanych bądź zapoczątkowanych, to istotną rzeczą jest dostrzeżenie wielu innych problemów i rozpoczęcie działań, ukierunkowanych na opiekę nad zabytkami. Zapoczątkuje to wieloletni proces, dzięki któremu zabytki będą otaczane coraz lepszą opieką, proces, który powinien podlegać systematycznej weryfikacji i dopasowywaniu do aktualnych potrzeb i możliwości finansowych.

Pozytywne podejście władz samorządowych Gminy Siewierz do spraw związanych z opieką nad zabytkami i wykazywana troska o zachowanie świadectw przeszłości w należyтым stanie, dają wszelki podstawy do efektywnego i sprawnego realizowania programu opieki nad zabytkami, przy pomocy wytyczonych celów i kierunków działań.

2. Zestawienie celów i kierunków działań w zakresie opieki nad zabytkami.

2.1. Cel operacyjny Nr 1 – Badania, dokumentowanie i aktualizacja baz danych o zabytkach.

Kierunki działań:

- 2.1.1. Prowadzenie i wspieranie działań dokumentujących dziedzictwo kulturowe Gminy (w tym: badania archeologiczne, kwerendy w archiwach).

- 2.1.2. Poszerzanie informacji o kulturze regionu.
- 2.1.3. Wnioskowanie o wykreślenie z rejestru zabytków obiektów nieistniejących.
- 2.1.4. Sporządzenie listy obiektów do wpisania do rejestru zabytków.
- 2.1.5. Zaktualizowanie Gminnej Ewidencji Zabytków, uzupełnienie o dokumentację fotograficzną.

2.2. Cel operacyjny Nr 2 – Rewitalizacja i odnowa

Kierunki działań:

- 2.2.1. Ocena stanu technicznego zabytków i określenie potrzeb w zakresie remontów, prac restauratorskich i ochrony obiektów.
- 2.2.2. Zabezpieczanie środków w budżecie gminy na prace remontowe i renowacyjne w obiektach zabytkowych świeckich i sakralnych oraz na instalacje, służące do monitoringu i ochrony tych obiektów.
- 2.2.3. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na odnowę zabytków.
- 2.2.4. Wspieranie właścicieli obiektów zabytkowych i o wartości historycznej w pozyskiwaniu środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- 2.2.5. Wdrażanie rozwiązań podnoszących atrakcyjność zabytków i obiektów historycznych.
- 2.2.6. Odpowiednie utrzymanie otoczenia zabytków.
- 2.2.7. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i obiektów o wartościach historycznych, poprawa stanu ich zachowania.
- 2.2.8. Włączanie problemów ochrony zabytków do zadań strategicznych, wynikających z koncepcji i planów rozwoju gminy.
- 2.2.9. Kontrola stanu zachowania i zabezpieczenia obiektów zabytkowych.
- 2.2.10. Okresowa analiza sposobów wykorzystania i udostępniania zabytków.

2.3. Cel operacyjny Nr 3 – Promocja spuścizny historycznej ziemi siewierskiej i udostępnianie obiektów zabytkowych

Kierunki działań:

- 2.3.1. Prowadzenie i wspieranie działalności kulturalnej, ukierunkowanej na promocję i ochronę zabytków (np. książki, wystawy, konferencje naukowe, imprezy cykliczne).
- 2.3.2. Wprowadzenie do kalendarza imprez kulturalnych przedsięwzięć, związanych z promowaniem walorów historycznych Gminy.
- 2.3.3. Udostępnianie informatora o zabytkach i obiektach posiadających wartość historyczną, położonych w Gminie Siewierz turystom.
- 2.3.4. Udostępnianie obiektów historycznych dla celów turystycznych i promocyjnych.
- 2.3.5. Oznakowanie obiektów zabytkowych i mających wartość historyczną tablicami informacyjnymi.
- 2.3.6. Ekspozowanie najcenniejszych obiektów o wartości historycznej, w tym: wykonanie iluminacji i podświetleń najciekawszych zabytków.

2.4. Cel operacyjny Nr 4 – Edukacja społeczna w zakresie dziedzictwa kulturowego i jego ochrony

Kierunki działań:

- 2.4.1. Przygotowanie informacji nt poszczególnych zabytków na terenie Gminy Siewierz.
- 2.4.2. Publikacja zaktualizowanych materiałów w formie broszur, ulotek, filmów, folderów, informacji na stronie internetowej.
- 2.4.3. Udostępnianie zainteresowanym posiadanych informacji i dokumentacji historycznej.
- 2.4.4. Włączenie edukacji historycznej – o zabytkach i spuściznie ziemi siewierskiej – do programów nauczania i innych form pracy z uczniem (konkursy, imprezy).

V. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

1. Prace budowlano-konserwatorskie na Zamku

Dotychczasowy zakres prac:

1. Budowa platformy widokowej wraz ze schodami w wieży bramnej Zamku
2. Rekonstrukcja mostu zwodzonego wraz z kładką dla pieszych
3. Wykonanie części prac budowlano-konserwatorskich na Zamku w Siewierzu (etap II)
4. Przebudowa płyty nad piwnicą Zamku z dostosowaniem stropu do użytkowania jako scena
5. Wykonanie prac budowlano-konserwatorskich na Zamku w Siewierzu – etap III
6. Wykonanie prac budowlano-konserwatorskich na Zamku – etap IV
7. Odbudowa ściany południowej Zamku Biskupów Krakowskich w Siewierzu, polegającej na rozebraniu i ponownej rekonstrukcji odtworzonej w 2009 r. ściany południowej
8. Realizacja prac naprawczych oraz zabezpieczających na Zamku w Siewierzu obejmujących remont nadproża okiennego oraz zabezpieczenie murów wieży Zamku w Siewierzu
9. Zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych na Zamku w Siewierzu, polegających na odsłonięciu, a następnie konserwacji i restauracji bastejowego systemu obronnego Zamku w Siewierzu
10. Prace remontowe i konserwatorskie w obrębie ścian zewnętrznych i przypór Zamku w Siewierzu – część ściany południowej wraz z przyporą – wykonanie prac konserwatorskich fragmentów murów Zamku w Siewierzu, zakres zrealizowany w 2022 r.

1.1. Budowa platformy widokowej wraz ze schodami w wieży bramnej zamku

Projektant: **prof. arch. Jerzy Witeczek z Gliwic**

Koszt wykonania projektu: **15.860,00 zł**

Termin wykonania projektu: **2005-2008**

Wykonawca robót budowlanych:

Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej z Poręby,

Realizacja zadania: **sierpień 2007- kwiecień 2008,**

Koszt robót budowlanych: **372.283,31 zł**

Zakres prac:

- taras widokowy zwieńczony oszkloną latarnią o konstrukcji stalowej
- platformy umożliwiające oglądanie panoramy okolicy przez okna i otwory strzelnicze na poziomach dawnych stropów belkowych

Całość poniesionych wydatków: **397.322,31 zł**

1.2. Rekonstrukcja mostu zwodzonego wraz z kładką dla pieszych

Projektant: **firma Arkona z Bytomia**

Koszt wykonania projektu: **5.314,32 zł**

Wykonawca robót budowlanych: **MCP KOPUŁY Andrzej Czech z Bielska-Białej,**

Termin realizacji zadania: **czerwiec - listopad 2008 r.**

Koszt robót budowlanych – **600.000,00 zł**

Zakres zadania:

- wykonanie mostu zwodzonego z drewna sosnowego i dębowego o całkowitej długości **30 m**
- brukowanie barbakanu
- wykonanie podłogi pod wieżą
- oczyszczenie murów z graffiti

Całość poniesionych wydatków: **624.014,48 zł**

1.3. Wykonanie części prac budowlano-konserwatorskich na Zamku w Siewierzu

Projektant: **firma Arkona z Bytomia**

Koszt wykonania projektu: **7.381,00 zł**

Wykonawca robót budowlanych:

Zakład Remontowo-Budowlany Marian Tomasik z Siewierza,

Realizacja zadania: **lipiec – listopad 2008 r.**

Koszt robót budowlanych: **843.452,33 zł**

Zakres zadania:

- brukowanie dziedzińca
- ekspozycja relikwii stołpu (czyli dawnej wieży obronnej)
- zabezpieczenie ściany północno-zachodniej
- budowa wyjścia ewakuacyjnego

Całość poniesionych wydatków: **883.052,42 zł**

1.4. Przebudowa płyty nad piwnicą zamku z dostosowaniem stropu do użytkowania jako scena

Projektant: **firma Arkona z Bytomia**

Koszt wykonania projektu: **1.476,20 zł**

Wykonawca robót budowlanych:

Zakład Remontowo-Budowlany Marian Tomasik z Siewierza,

Realizacja zadania: **2008 r.**

Koszt robót budowlanych: **141.189,93 zł**

Całość poniesionych wydatków: **151.292,13 zł**

1.5. Wykonanie prac budowlano-konserwatorskich na Zamku w Siewierzu – etap III

Projektant: **firma Arkona z Bytomia**

Koszt wykonania projektu: **24.031,56 zł**

Wykonawca robót budowlanych:

Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej z Poręby,

Realizacja zadania: **2009 r.**

Koszt robót budowlanych: **853.437,99 zł**

Zakres zadania:

- prace konserwatorskie, zabezpieczające i budowlane na murach wewnętrznych i zewnętrznych skrzydła zachodniego
- odbudowa ściany południowej
- wykonanie posadzki w piwnicy pod skrzydłem wraz z remontem murów wewnętrznych w tej piwnicy
- wykonanie sklepienia nad wejściem do piwnicy
- budowa zasilania energetycznego
- montaż nowej bramy głównej

Całość poniesionych wydatków: **917.249,05 zł**

1.6. Wykonanie prac budowlano-konserwatorskich na Zamku w Siewierzu – etap IV

Projektant: **firma Arkona z Bytomia**

Koszt wykonania projektu: **15.171,92 zł**

Wykonawca robót budowlanych:

Zakład Remontowo-Budowlany Marian Tomasiak z Siewierza,

Realizacja zadania: **lipiec – październik 2010**

Koszt robót budowlanych: **589.376,49 zł**

Zakres zadania:

- roboty konserwatorskie, zabezpieczające i budowlane na murach elewacji wschodniej i murach wewnętrznych skrzydła wschodniego,
- odtworzenie pomieszczenia piwnicznego dostępnego z piwnicy zachodniej,
- wykonanie wentylacji ekspozycji fundamentów ściany,
- wykonanie wentylacji ekspozycji fundamentów stołpu.

Całość poniesionych wydatków: **604.548,41 zł**

1.7. Odbudowa ściany południowej zamku biskupów krakowskich w Siewierzu, polegającej na rozebraniu i ponownej rekonstrukcji odtworzonej w 2009 r. ściany południowej

Wykonawca robót budowlanych:

Zakład Remontowo-Budowlany Marian Tomasik z Siewierza

Realizacja zadania: **marzec – sierpień 2016 r.**

Koszt robót budowlanych: **224.997,09 zł**

Zakres zadania:

- rozbiórka wadliwie wykonanej w 2009 r. części muru ściany południowej Zamku z segregacją i odzyskiem 70% materiału kamiennego i ceglanego,
- rekonstrukcja muru,
- odtworzenie zawartych w ścianie elementów architektonicznych wskazanych w pierwotnym projekcie budowlanym,
- odtworzenie i ochrona korony murów,
- przegląd nieodbudowanej części muru ściany południowej od strony zewnętrznej (muru oryginalnego z wcześniej dokonanej rekonstrukcji), usunięcie występujących zagłonień i wysoleń oraz nalotów wapiennych,
- uzupełnienie ubytków w spoinowaniu starego muru zaprawą do naprawy i renowacji podłoży historycznych,
- ponowne wykonanie powierzchniowej hydrofobizacji powierzchni całej ściany południowej,
- ochrona ściany przed graffiti od zewnątrz.

1.8. Wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w obrębie ścian zewnętrznych i przypór po stronie południowej Zamku w Siewierzu w ramach zadania pn. „Wykonanie prac zabezpieczających ruin Zamku w Siewierzu” – etap I

Wykonawca robót budowlanych:

Zakład Remontowo-Budowlany Marian Tomasik z Siewierza

Realizacja zadania: **czerwiec – październik 2021 r.**

Koszt robót budowlanych: **145.356,34 zł**

1.9. Realizacja prac naprawczych oraz zabezpieczających na Zamku w Siewierzu obejmujących remont nadproża okiennego oraz zabezpieczenie murów wieży Zamku w Siewierzu

Wykonawca robót budowlanych: **P.H.U. REMGIPS-2 z Jaworzna**

Realizacja zadania: **kwiecień – maj 2021 r.**

Koszt robót budowlanych: **16.300,00 zł**

1.10. Zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych na Zamku w Siewierzu, polegających na odświeżeniu, a następnie konserwacji i restauracji bastejowego systemu obronnego Zamku w Siewierzu

Wykonawca zadania: **F.H.U. REMGIPS-2 z Jaworzna**

Realizacja zadania: **sierpień 2018 r. – maj 2021 r.**

Koszt zadania: **3.298.000,00 zł**

1.11. Prace remontowe i konserwatorskie w obrębie ścian zewnętrznych i przypór Zamku w Siewierzu – część ściany południowej wraz z przyporą – wykonanie prac konserwatorskich fragmentów murów Zamku w Siewierzu, zakres zrealizowany w 2022 r.

Wykonawca robót budowlanych: **Zakład Remontowo-Budowlany Marian Tomasik z Siewierza**

Realizacja zadania: **maj – lipiec 2022 r.**

Koszt zadania: **79.590,70 zł**

2. Zestawienie dotacji pozyskanych na prace budowlano-konserwatorskie przez Gminę Siewierz:

Z budżetu Powiatu Będzińskiego, w tym:

- Umowa zawarta w dniu 5 listopada 2007r. z kwotą udzielonej dotacji **25.391 zł** na **wykonanie platformy widokowej wraz ze schodami w wieży bramnej.**

- Umowa zawarta w dniu 29 kwietnia 2008r. z kwotą udzielonej dotacji **41.697 zł** na **rekonstrukcję zwodzonego mostu bramnego wraz z kładką dla pieszych.**
- Umowa zawarta w dniu 5 września 2008r. z kwotą udzielonej dotacji **36.060 zł** na **wykonanie prac konserwatorskich, remontowych i uzupełniających mury barbakanu, wieży oraz ściany północno-zachodniej, brukowanie dziedzińca wraz z przebudową, ekspozycja reliktyw stołpu wraz z jego zabezpieczeniem i nadmurowaniem do poziomu dziedzińca, wybicie wyjścia ewakuacyjnego wraz z dostawą i montażem stylizowanych wrót dębowych oraz robotami towarzyszącymi.**
- Umowa zawarta w dniu 9 marca 2009 r. z kwotą udzielonej dotacji **46.321,18 zł** na **przeprowadzenie robót oczyszczających, budowanie rusztowań, uzupełnienie i przemurowanie fragmentów murów oraz naprawa górnej warstwy korony murów, występów i odsadzek.**
- Umowa zawarta w dniu 7 października 2009 r. z kwotą udzielonej dotacji **36.500 zł** na **wykonanie bramy głównej, tj. demontaż starej bramy, montaż nowej bramy.**
- Umowa zawarta w dniu 3 marca 2010 roku z kwotą udzielonej dotacji **20.000,00 zł** na prace konserwatorskie, zabezpieczające i budowlane na murach wewnętrznych i zewnętrznych skrzydła wschodniego.

Ze środków Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach, w tym:

- w 2008 roku w wysokości **410.000,00 zł**. Kwota była przeznaczona na prace budowlano-konserwatorskie na Zamku w Siewierzu - etap II
- w 2009 roku w wysokości **350.000,00 zł** na prace budowlano-konserwatorskie na Zamku w Siewierzu- etap III
- w 2010 roku Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach przeznaczył **400.000,00 zł** na prace konserwatorskie, zabezpieczające i budowlane na murach wewnętrznych i zewnętrznych skrzydła wschodniego – etap IV.
- w 2021 roku Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach przeznaczył **50.000,00 zł** na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w obrębie ścian zewnętrznych i przypór po stronie południowej Zamku w Siewierzu, w ramach zadania pn. „Wykonanie prac zabezpieczających ruin Zamku w Siewierzu” – etap I
- w 2022 roku Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach przeznaczył **49.000,00 zł** na prace remontowe i konserwatorskie w obrębie ścian zewnętrznych i przypór Zamku w Siewierzu

– część ściany południowej wraz z przyporą – wykonanie prac konserwatorskich fragmentów murów Zamku w Siewierzu, zakres zrealizowany w 2022 r.

III. Ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w tym:

- w ramach Programu Rozwoju Subregionu Centralnego RPO WSL 2007-2013 Gmina uzyskała dotację w wysokości **271.972,47 zł** na Wykonanie platformy widokowej wraz ze schodami w wieży bramnej Zamku w Siewierzu. Koszt całkowity zadania wyniósł **372.714,40 zł**.
- w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 Gmina otrzymała dofinansowanie w wysokości **1.141.098,41 zł** na kompleksowe prace budowlano-konserwatorskie na Zamku w Siewierzu-etap II. Koszt całkowity zadania wyniósł **1.633.968,26 zł**.
- w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014 - 2020 Gmina otrzymała dofinansowanie w wysokości **2.532.846,15 zł** na zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych na Zamku w Siewierzu, polegających na odstonięciu, a następnie konserwacji i restauracji bastejowego systemu obronnego Zamku w Siewierzu. Koszt całkowity zadania wyniósł **3 298 000,00 zł**.

3. **Przebudowa płyty Rynku**

Projektant: **Pracownia Urbanistyczno –Architektoniczna „PUA”** z Olkusza,

Termin realizacji projektu: **2005-2008**

Koszt projektu: **27.816,00 zł**

Wykonawca robót: **ZBYLBRUK Firma Usługowo Budowlana z Bobolic**

Termin realizacji: **listopad 2008 – grudzień 2009**

Koszt robót budowlanych: **5.622.585,48 zł**

Zakres:

- przebudowa nawierzchni dróg i płyty Rynku,
- budowa fontanny z przyłączem wodociągowym,
- budowa kanalizacji deszczowej,

- wykonanie obiektów małej architektury,
- przebudowa zieleni,
- budowa kanalizacji teletechnicznej,
- przebudowa oświetlenia,
- przebudowa sieci NN.

Wszystkie poniesione koszty: **5.754.696,84 zł**

Dofinansowanie: ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013 w kwocie **4.787.210,78 zł.**

VI. Wdrażanie programu

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami w Gminie Siewierz stanowi podstawę do podejmowania szeregu działań, związanych z ochroną dóbr kultury i dziedzictwa historycznego w okresie czterech lat, po przyjęciu tegoż programu przez Radę Miejską w Siewierzu, w formie stosownej uchwały.

Wcześniejsze zaopiniowanie projektu programu przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zapewnia zgodność planowanych kierunków działań z kompetencjami oraz obowiązującymi zasadami i procedurami w zakresie ochrony zabytków.

Wdrażanie i realizacja programu będzie procesem długotrwałym i interdyscyplinarnym, odbywającym się przy współdziałaniu wielu osób i instytucji, przy znacznym zaangażowaniu pracowników merytorycznych Urzędu Miasta i Gminy Siewierz.

Konieczne jest również włączenie zagadnień ujętych w programie do obowiązujących i realizowanych w gminie programów, strategii i planów, które decydują o kierunkach rozwoju gminy oraz powiązanie ich z działaniami, postulowanymi w programie.

Przewiduje się, że w trakcie 4-letniego okresu obowiązywania programu, będzie on sukcesywnie modyfikowany oraz poszerzany, ze względu m.in. na trwające badania i prace, podjęte w stosunku do obiektów, nie ujętych w rejestrze zabytków, a przedstawiających niewątpliwie wartości dla historii ziemi siewierskiej. Za wdrażanie programu jest odpowiedzialny Burmistrz Miasta i Gminy Siewierz, wykonujący zadania za pośrednictwem odpowiednich komórek organizacyjnych urzędu. Komórką koordynującą realizację programu oraz zapewniającą przepływ informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację poszczególnych zadań i weryfikującą stopień realizacji celów programu są w szczególności Wydział Rozwoju, Inwestycji, Funduszy i Zamówień Publicznych, Referat Planowania Przestrzennego oraz Referat Oświaty, Kultury i Promocji, które sformułują również wytyczne do oceny, po 4 latach wdrażania programu.

VII. Monitoring i ewaluacja programu

Obowiązek monitorowania realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wynika z art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z ustawowymi zapisami, po dwuletnim okresie funkcjonowania programu, Burmistrz Miasta i Gminy Siewierz przedłoży Radzie Miejskiej w Siewierzu sprawozdanie z jego realizacji.

Proces monitorowania będzie polegał na obserwowaniu zmian, jakie zachodzą w wyniku realizacji celów i zadań programu oraz analizie zebranych danych i opracowaniu raportów.

Ocenę sporządzą komórki organizacyjne urzędu, koordynujące realizację programu, a następnie przedstawią ją Burmistrzowi Miasta i Gminy Siewierz. Po akceptacji ocena zostanie przedłożona Radzie Miejskiej w Siewierzu, będzie ona jednocześnie stanowić punkt wyjścia do wprowadzania uzasadnionych zmian i usprawniania programu.

Monitorowanie programu i raport z jego realizacji, przeprowadzony po upływie 2 lat oraz programowanie opieki nad zabytkami na kolejne lata, pozwoli na zweryfikowanie obecnie poczynionych założeń, ewentualną zmianę kierunków działania i dopasowanie programu do lokalnych potrzeb i możliwości finansowych Gminy Siewierz.

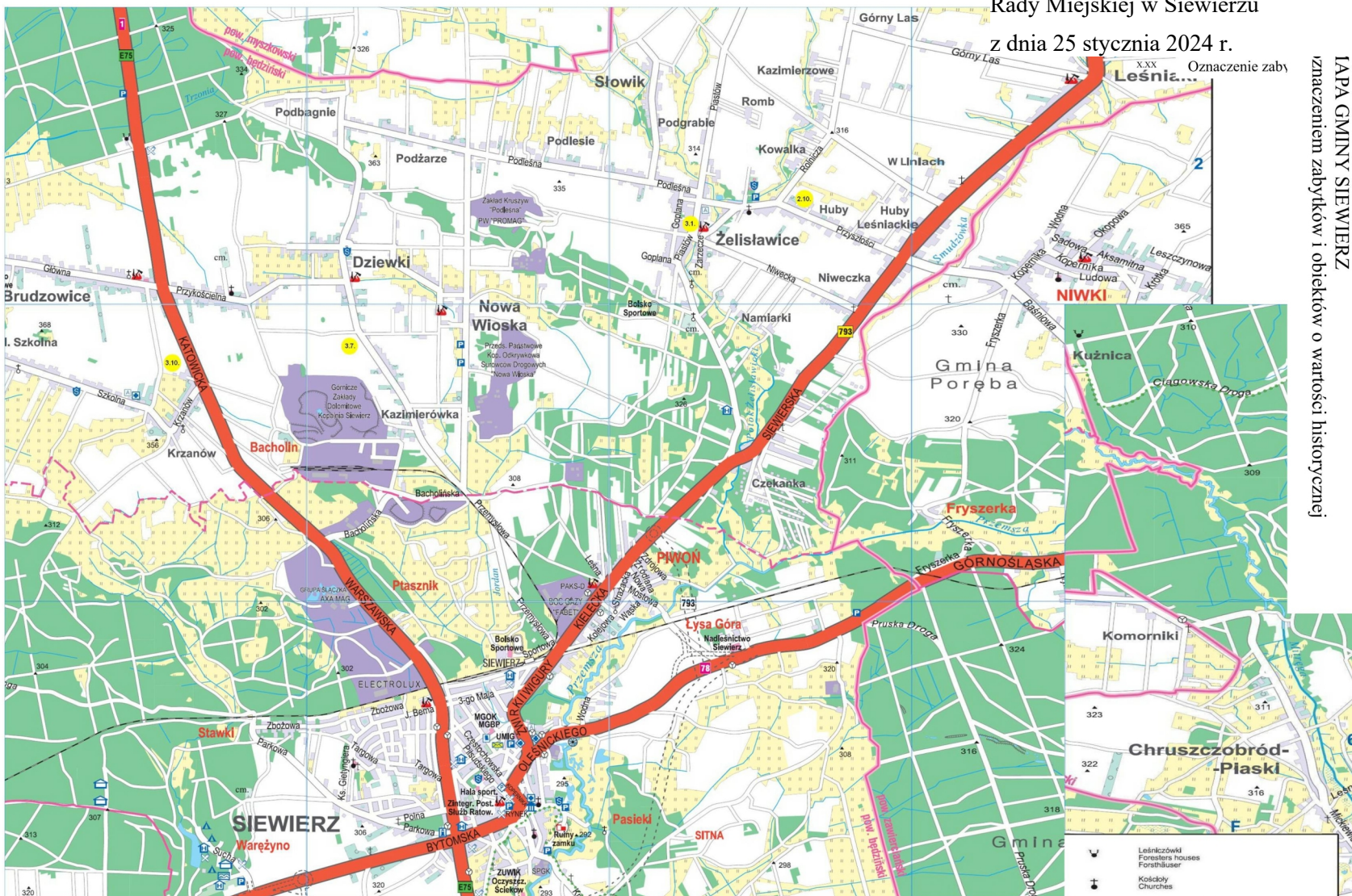
VIII. Załączniki

1. Mapa Gminy Siewierz z oznaczeniem zabytków i obiektów o wartości historycznej.
2. Plan Siewierza z oznaczeniem zabytków i obiektów o wartości historycznej.
3. Dokumentacja fotograficzna zabytków i obiektów o wartości historycznej, położonych na terenie Gminy Siewierz.
4. Mapa z wykazem stanowisk archeologicznych.

Załącznik Nr 2 do uchwały Nr LIV/506/2024

Rady Miejskiej w Siewierzu

z dnia 25 stycznia 2024 r.



MAPA GMINY SIEWIERZ z oznaczeniem zabytków i obiektów o wartości historycznej

- Lańcuchówki
Foresters houses
Forsthäuser
- Kościółki
Churches
- Zabudowa mieszkalna
Apartment buildings
Bebauung
- Tereny przemysłowe
Industrial areas
Industrieanlagen

Załącznik Nr 4 do uchwały Nr LIV/506/2024
Rady Miejskiej w Siewierzu
z dnia 25 stycznia 2024 r.

VIII. 3. Dokumentacja

fotograficzna

zabytków i obiektów

o wartości historycznej,

położonych na terenie

Gminy Siewierz.



2.1. Kościół pod wezwaniem świętego Jana Chrzciciela w Siewierzu (Nr w rej. A/733/2020).



2.1. Kościół pod wezwaniem świętego Jana Chrzciciela w Siewierzu (Nr w rej. A/733/2020).



2.2. Kościół pod wezwaniem świętego Macieja Apostoła w Siewierzu (Nr w rej. A/749/2021).



2.2. Kościół pod wezwaniem świętego Macieja Apostoła w Siewierzu (Nr w rej. A/749/2021).



Brama „Biskupia” przy Kościele świętego Macieja Apostoła w Siewierzu.



2.3. Kościół pod wezwaniem świętej Barbary i Walentego w Siewierzu (Nr w rej. A/757/2021).



2.4. Zamek książąt śląskich, w latach 1443-1790 biskupów krakowskich – książąt siewierskich (Nr w rej. A/777/67).
- przed rekonstrukcją i naprawą murów (luty 2008 r.)



2.4. Zamek książąt śląskich, w latach 1443-1790 biskupów krakowskich – książąt siewierskich (Nr w rej. A/777/67) Po remoncie.



2.4. Zamek książąt śląskich, w latach 1443-1790 biskupów krakowskich – książąt siewierskich (Nr w rej. A/777/67) Po remoncie.



2.4. Zamek książąt śląskich, w latach 1443-1790 biskupów krakowskich – książąt siewierskich (Nr w rej. A/777/67) Po remoncie.



2.4. Zamek książąt śląskich, w latach 1443-1790 biskupów krakowskich – książąt siewierskich (Nr w rej. A/777/67) Po remoncie. Widoczne: kładka dla pieszych i most zwodzony.



2.5. Budynek Starej Gminy w Siewierzu przy ul. Kościuszki (Nr w rej. A/760/2021).



2.6. Kamienica w Siewierzu przy ul. Rynek nr 22 (Nr w rej. A/780/67).



2.7. Rynek w Siewierzu – średniowieczny układ urbanistyczny. Przed remontem. (Nr w rej. A/803/67).



2.7. Rynek w Siewierzu – średniowieczny układ urbanistyczny. Przed remontem. (Nr w rej. A/803/67).



2.7. Rynek w Siewierzu – średniowieczny układ urbanistyczny. Po remoncie. (widoczna przebudowana płyta rynku) (Nr w rej. A/803/67).



2.7. Rynek w Siewierzu – średniowieczny układ urbanistyczny. Po remoncie. (Przebudowana płyta rynku) (Nr w rej. A/803/67).



Rynek w Siewierzu – średniowieczny układ urbanistyczny. Po remoncie. (Nr w rej. A/803/67). Fontanna znajdująca się na rynku, przedstawiająca tańczące panny siewierskie.



2.8. Folwark Sulikowski w Siewierzu (Nr w rej. A/779/67) ze względu na fakt, iż teren jest własnością osoby fizycznej nie udało się pozyskać aktualnych fotografii prezentowanego budynku, zdjęcie to wykonano prawdopodobnie w roku 2004.



2.8. Folwark Sulikowski w Siewierzu (Nr w rej. A/779/67) ze względu na fakt, iż teren jest własnością osoby fizycznej nie udało się pozyskać aktualnych fotografii prezentowanego budynku, zdjęcie to wykonano prawdopodobnie w roku 2004.



2.9. Kościół parafialny św. Marcina i Doroty w Wojkowicach Kościelnych (Nr w rej. A/684/2020).



2.10. Kaplica Zalassowskich w Żeliszawicach (Nr w rej. A/801/67).



3.1. Kapliczka przydrożna w Żeliszawicach.



3.2. Kapliczka w Siewierzu – Ogrójec.



3.3. Figura Matki Boskiej w Siewierzu przy skrzyżowaniu ulicy Będzińskiej i Bytomskiej.



3.4. Kapliczka w Siewierzu przy skrzyżowaniu ulicy Będzińskiej i Stoczkowej.



3.5. Kapliczka w Siewierzu – Piwoni.



3.6. Kapliczka św. Leonarda w Siewierzu.



3.7. Kapliczka św. Antoniego w Dziewkach.



3.8. Figura św. Jana Nepomucena w Siewierzu – Sulikowie.



3.9. Figura św. Jana Nepomucena w Wojkowicach Kościelnych.



3.10. Kapliczka św. Jana Nepomucena w Brudzowicach.



3.11. Kamienica w Siewierzu przy ul. Rynek nr 27.



3.12. Kamienica w Siewierzu przy ul. Rynek nr 2.



3.13. Kamienica w Siewierzu przy ul. Rynek nr 7a.



3.14. Kamienica w Siewierzu przy ul. Rynek nr 5.



3.16. Kamienica w Siewierzu przy ul. Kościuszki 8.



3.15. Kamienica w Siewierzu przy ul. Rynek nr 18.



3.17. Grobowiec rodziny nadleśniczego Nowotarskiego na cmentarzu parafialnym w Siewierzu.



3.18. Grobowiec rodzinny Goibionów i Baciów na cmentarzu parafialnym w Siewierzu.



3.19. Kaplica cmentarna w Wojkowicach Kościelnych



3.20. Grobowiec rodzinny Cieplińskich w Wojkowicach Kościelnych



3.20. Grobowiec rodzinny Cieplińskich w Wojkowicach Kościelnych.



3.21 Budynek Plebanii w Wojkowicach Kościelnych.



3.22 Zespół budynków Szpitala Gruźliczego w Siewierzu przy ul. Oleśnickiego 21. Budynek główny.



**3.22 Zespół budynków Szpitala Gruźliczego w Siewierzu przy ul. Oleśnickiego 21.
Budynek główny tył.**



3.22 Zespół budynków Szpitala Gruźliczego w Siewierzu przy ul. Oleśnickiego 21. Willa.



**3.22 Zespół budynków Szpitala Gruźliczego w Siewierzu przy ul. Oleśnickiego 21.
Budynek mieszkalny + stolówka.**



3.22 Zespół budynków Szpitala Gruźliczego w Siewierzu przy ul. Oleśnickiego 21. Stołówka.



3.23. Niemieckie fortyfikacje polowe z okresu II wojny światowej, stanowiące element Linii obronnej „B2”.

